

PROGRAM HODOWLI KONI
RASY
POLSKI KOŃ SZLACHETNY PÓŁKRWI

wraz z naniesionymi zmianami

Warszawa 2005
aktualizacja 2017

opracowanie

Polski Związek Hodowców Koni

00-673 Warszawa
ul. Koszykowa 60/62 m. 16
tel.: 22 629-95-31, 22 628-98-38
faks: 22 628-68-79

Wszelkie prawa PZHK zastrzeżone.
Przedruk i kopiowanie materiałów zawartych
w „Programie hodowli koni rasy polski koń szlachetny półkrwi” zabronione.

I.	Definicja polskiego konia szlachetnego półkrwi	5
II.	Cel hodowlany	6
III.	Zasady pracy hodowlanej nad polskimi końmi szlachetnymi półkrwi.....	8
IV.	Wzorzec polskiego konia szlachetnego półkrwi	10
V.	Praktyczna realizacja poszczególnych etapów pracy hodowlanej.....	12
1.	Kontrola i ocena wartości użytkowej	12
2.	Szacowanie wartości hodowlanej.....	12
3.	Selekcja	13
4.	Dobór do rozplodu	15
ZAŁĄCZNIKI.....		17
Załącznik 1. Regulamin wpisu do księgi stadnej.....		18
I.	Zasady wpisu koni do ksiąg stadnych.....	18
II.	Tryb i sposób wpisywania koni do ksiąg stadnych	24
III.	Identyfikacja i dokumentacja hodowlana	26
IV.	Uwagi końcowe	29
Załącznik 2. Metodyka oceny wartości użytkowej.....		30
I.	OGIERY.....	30
1.	Program próby dzielności ogierów po stacjonarnym 100-dniowym treningu wierzchowym (ogierzy 3-4-letnie).....	30
2.	Program próby dzielności ogierów po stacjonarnym 60-dniowym treningu zaprzęgowym (ogierzy 3-4-letnie) ...	35
	Informacje dodatkowe dotyczące stacjonarnych prób dzielności ogierów	41
3.	Program próby dzielności ogierów po polowym 100-dniowym treningu wierzchowym (ogierzy 3-4-letnie).....	43
II.	KLACZE	49
1.	Program próby dzielności klaczy po stacjonarnym 60-dniowym treningu wierzchowym (klacze 3-letnie i starsze)	49
2.	Program próba dzielności klaczy po polowym treningu wierzchowym (klacze 3-letnie i starsze)	51
3.	Program próby dzielności klaczy po stacjonarnym 60-dniowym treningu zaprzęgowym (klacze 3-letnie i starsze)	53
4.	Program próby dzielności klaczy po polowym treningu zaprzęgowym (klacze 3-letnie i starsze)	59
	Informacje dodatkowe dotyczące prób dzielności klaczy	59
III.	Alternatywne systemy kontroli i oceny wartości użytkowej polskich koni szlachetnych półkrwi.....	60
1.	Wyniki w Mistrzostwach Polski Młodych Koni	60
2)	Wyniki w sporcie jeździeckim.....	62
3)	Wyniki w wyścigach konnych	63
	Informacje dodatkowe	64
Załącznik 3. Zasady kategoryzacji ogierów.....		65
1.	Kategoria C	65
2.	Kategoria B.....	65
3.	Kategoria A.....	66
4.	Kategoria E.....	67
Załącznik 4. Zasady oceny liniowej		69

I. DEFINICJA POLSKIEGO KONIA SZLACHETNEGO PÓŁKRWI

Polski koń szlachetny półkrwi został wytworzony w celu zaspokojenia narastającego zapotrzebowania na wyczynowe konie sportowe, przydatne do różnych dyscyplin jeździectwa. Aktualny stan jego hodowli wymaga szczególnej dbałości o uzyskanie określonego stopnia konsolidacji genetycznej i fenotypowej, umożliwiającej w przyszłości istnienie tej rasy bez ciągłego odwoływania się do importu zasobów genetycznych na skalę aktualnie obserwowaną. w związku z powyższym należy stwierdzić, że rysuje się jednoznaczna i wysoce uzasadniona potrzeba objęcia omawianej populacji koni zasadami racjonalnej i nowoczesnej pracy hodowlanej, w której powinny być wzięte pod uwagę niżej wymienione względy:

- w świetle klasycznych reguł genetyczno-hodowlanych, krzyżowanie nie może być jedyną drogą prowadzącą do doskonalenia określonej populacji zwierząt w ramach racjonalnej pracy hodowlanej, ale jest jedynie obliczone na produkcję materiału nierzadko o wysokiej wartości użytkowej, ale o niskiej (bądź żadnej) przydatności hodowlanej - ze względu na brak genetycznej konsolidacji posiadanych cech i ich rozszczepianie się w kojarzeniu mieszańców między sobą;
- krzyżowanie jest tylko jedną z metod doboru do kojarzeń i może być wykorzystywane jedynie do osiągnięcia określonych celów, ale absolutnie nie może być jedynym celem prowadzonej działalności ani wyłączną metodą hodowlaną; jego odmiana, zwana krzyżowaniem raso-twórczym, jest wstępem do formowania nowych ras, które w zasadzie tworzone są tylko wtedy, gdy rasy istniejące nie odpowiadają aktualnemu zapotrzebowaniu, a dalsze ich doskonalenie nie przynosi pożądanych rezultatów;
- krzyżowanie jest ponadto zainicjowaniem racjonalnej pracy hodowlanej, która musi poza tym dodatkowo obejmować szczególnie ostrą selekcję mieszańców wyprodukowanych na drodze krzyżowania wybranych ras (o walorach pożądanych u nowo tworzonej rasy koni, poprzez odpowiedni system kontroli wartości użytkowej, ocenę ich wartości hodowlanej oraz odpowiedni rodzaj i metodę selekcji); po tym etapie muszą nastąpić kojarzenia w pokrewieństwie (głównie „chów na linie”) prowadzące do genetycznej i fenotypowej konsolidacji tworzonej populacji, w obrębie której można między sobą kojarzyć wyhodowane konie – bez obawy o utratę dotychczasowych rezultatów hodowlanych i rozszczepienie cech;
- oczywistą jest kwestią, że podstawowym celem pracy hodowlanej nad nową populacją rasową jest ciągłe doskonalenie cech zapewniających możliwie najwyższy poziom użytkowości i dostosowania do aktualnych potrzeb.

Biorąc pod uwagę wymienione względy należy stwierdzić, że rysuje się wyraźna potrzeba objęcia szczególnym nadzorem hodowlanym aktywnej populacji współczesnych polskich koni szlachetnych półkrwi, aby nie dopuścić do ustawicznego krzyżowania różnych ras – co niejednokrotnie może przynieść nawet spektakularne efekty w postaci doskonałych koni użytkowych, które niekiedy jednak nie mogą być z powodzeniem użyte w hodowli, ze względów genetyczno-hodowlanych.

II. CEL HODOWLANY

Nadrzędnym celem proponowanego programu jest wyhodowanie konia skokowego lub ujeżdżeniowego. Jest to z pewnością zadanie złożone i trudne, ale kompleksowa analiza omawianego problemu wskazuje na całkowicie realne możliwości w tym zakresie. Istota problemu polega na prowadzeniu konsekwentnej pracy hodowlanej – w oparciu o dostosowany program hodowlany. Podstawą przyjętego założenia jest dążenie do hodowli i produkcji koni przydatnych do wysokiego wyczynu sportowego w jeździectwie, do którego krajowe konie wielkopolskie i małopolskie (w obrębie których znaczna liczba osobników – a może ich większość – reprezentuje nadal typ wszechstronnie użytkowy) wykazują ograniczone predyspozycje i od dawna nie są w stanie konkurować w nim z rasami dominującymi w światowych rankingach jeździeckich. Współczesny wysokowyczynowy sport jeździecki prezentuje niezwykle wysoki zakres profesjonalnej specjalizacji – co zmusza do celowej działalności hodowlanej oraz możliwości najwcześniejszego rozpoznania określonych predyspozycji młodych koni do poszczególnych konkurencji jeździeckich. z tego względu nie należy zakładać hodowli i produkcji wszechstronnych koni wierzchowych, ponieważ wyhodowanie osobników wybitnie przydatnych do danej dyscypliny np. skoków przez przeszkody – jest przedsięwzięciem bardzo trudnym i nie będzie możliwe na skalę masową, lecz ograniczy się do niewielkiej ich liczby. Spowodowane to będzie szczególnie ostrą selekcją, a na różnych jej etapach wyeliminowana zostanie znaczna liczba koni przydatnych do niższego stopnia wyczynu, sportu amatorskiego i wreszcie do masowej rekreacji jeździeckiej. Określonym stopniem wszechstronności wierzchowej muszą charakteryzować się konie startujące we Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego, ale ich hodowla i produkcja w dość szerokim zakresie uwzględnia dolew rasy pełnej krwi angielskiej (przez różne formy kojarzeń) – co w pewnym sensie ułatwia działalność hodowlaną. Rozpoczęcie – na bazie aktywnej populacji krajowych koni szlachejnych półkrwi – celowej hodowli i produkcji materiału o wyraźnie ukierunkowanych predyspozycjach do wysokiego wyczynu w sporcie jeździeckim jest potrzebą chwili i posiada wyraźne uzasadnienie w dotychczasowych osiągnięciach koni tego typu, które z reguły dość wyraźnie górują przydatnością do użytkowania wierzchowego nad końmi wielkopolskimi oraz małopolskimi. Produkcja koni przydatnych do wyczynowego sportu zaprzęgowego powinna być rozważana jako jedno z zadań hodowlanych, a sposób jego realizacji może zostać rozstrzygnięty w dwojaki sposób: poprzez praktyczne wykorzystanie zaprzęgowego systemu próbdzielności – z oddzielnym zakładem treningowym – bądź oczekiwanie na pojawienie się samorodnych talentów zaprzęgowych, co ma dość często miejsce w zagranicznej hodowli sportowych ras koni, szczególnie przydatnych do wyczynu jeździeckiego.

Dodatkowym argumentem za kontynuowaniem wyraźnie ukierunkowanej (na wyczynowy sport jeździecki) hodowli polskich koni szlachejnych półkrwi jest okres ponadczwterćwiekowej pracy hodowlanej nad omawianą populacją koni i 30-letni okres istnienia księgi stadnej.

Istota problemu leży w opracowaniu nowoczesnego i racjonalnego programu hodowlanego, który zawierałby precyzyjne zasady prowadzenia pracy hodowlanej nad omawianą populacją koni. Omawianą pracę należy prowadzić według zasad, które znalazły wielokrotne potwierdzenie w praktyce hodowlanej w odniesieniu do wielu gatunków zwierząt – a przede wszystkim w hodowli koni. Ominięcie klasycznych reguł genetyczno-hodowlanych nie może mieć w tym przypadku miejsca, a próba zastąpienia ich metodą ustawicznego krzyżowania (czyli metoda prób i błędów) nie rokuje szans na trwały sukces hodowlany i przez to nie może być stosowana. Nie wyklucza to jednak możliwości prowadzenia różnego typu kojarzeń między krajowymi rasami koni i szerokim zestawem ras zagranicznych (dowolnie wybranych) – w celu

produkcji materiału o wysokich walorach użytkowych i znaczącej przydatności do wyczynowego sportu konnego – ale dalsze hodowlane wykorzystanie tego typu koni musi być poddane szczególnemu nadzorowi.

III. ZASADY PRACY HODOWLANEJ NAD POLSKIMI KOŃMI SZLACHETNYMI PÓŁKRWI

Klasyczne zasady pracy hodowlanej nad określoną populacją zwierząt obejmują 4 zasadnicze etapy, które (w miarę rozwoju nauk o hodowli zwierząt oraz doskonalenia metod genetyczno-populacyjnych oraz hodowlanych) są ustawicznie modernizowane i racjonalizowane. Należą do nich:

- kontrola i ocena wartości użytkowej – poprzedzona biotechnologiczną kontrolą pochodzenia,
- szacowanie wartości hodowlanej,
- selekcja,
- dobór do rozrodu.

Zasadność ich stosowania ma charakter generalny i nie może być zaniechana w przypadku hodowli koni, ale specyfika użytkowania tego gatunku zwierząt (wykorzystywanie zdolności pracotwórczych i będących wypadkową całego szeregu właściwości fizjologicznych, fizycznych i psychicznych określonych koni i nie dających się tak łatwo zmierzyć jak ilość mleka, mięsa, wełny, liczba jaj itp.) czyni pracę hodowlaną nad końmi szczególnie trudną i wymagającą odpowiednich predyspozycji od osób nadzorujących ten rodzaj działalności.

Biotechnologiczna kontrola pochodzenia ma charakter oczywisty i podstawowy w prowadzeniu dokumentacji i ewidencji hodowlanej – bez której nie jest możliwa racjonalna działalność w doskonaleniu zwierząt.

Ze względu na zasadnicze trudności w obiektywnym ustalaniu poziomu cech użytkowych u koni, wyjątkowy nacisk należy położyć na opracowywanie metod kontroli i oceny wartości użytkowej – ustalających poziom wymienionych cech w sposób możliwie najbardziej obiektywny i opierających się na mierzalnych wartościach oraz wskaźnikach przydatności koni do pracy pod siodłem i w zaprzęgu.

Kontrola i ocena wartości użytkowej koni szlachetnych półkrwi powinna być oparta na następujących zasadach:

- system treningu i prób dzielności ogierów szlachetnych półkrwi – realizowany w zakładach treningowych powinien być możliwie najbardziej zobiektywizowany – poprzez wprowadzenie elementów wymiernych i nie podlegających subiektywnemu wpływowi komisji oceniającej,
- liczba elementów prób dzielności nie powinna być zbyt duża i zróżnicowana, a poziom wymagań w ich ocenie musi być dostosowany do wieku oraz możliwości fizjologicznych koni oraz objętości i intensywności treningu.

Reguły szacowania wartości hodowlanej w odniesieniu do koni szlachetnych półkrwi powinny być następujące:

- w szacowaniu wartości hodowlanej w zakresie użytkowych i pokrojowych cech koni należy podejmować próby zastosowania wielocechowego wariantu metody BLUP Animal Model, zapewniającego możliwość uzyskania indeksów selekcyjnych,
- podstawowe znaczenie w opracowywaniu indeksów selekcyjnych mają tzw. wagi znaczeniowe (ekonomiczne), których zasady ustalania powinny być ciągle doskonalone,
- w okresie przejściowym szacowanie wartości hodowlanej omawianych koni powinno być oparte na analizie rodowodu (pod kątem hodowlanej i użytkowej wartości przodków –

głównie rodziców), ocenie wartości krewnych bocznych, a przede wszystkim na ocenie jakości potomstwa.

W selekcji polskich koni szlachetnych półkrwi powinny obowiązywać następujące zasady:

- selekcję według niezależnego poziomu cech pokrojowych i użytkowych należy stopniowo uzupełniać selekcją wskaźnikową (indeksową – o której wspomniano przy omawianiu szacowania wartości hodowlanej), pozwalającą w kompleksowy sposób ocenić konia jako użytkowo-pokrojową całość;
- w selekcji za decydujący należy uznać zestaw cech użytkowych, natomiast do właściwości pokrojowych należy przywiązywać mniejszą wagę; praktyka hodowlana wykazuje, że cechy pokrojowe są doskonałe, w określonym zakresie w sposób pośredni – wraz z doskonaleniem cech użytkowych – odwrotny sposób postępowania (doskonalenie użytkowości przez poprawę pokroju) przynosi zdecydowanie mniej korzystne rezultaty, o czym najlepiej świadczą dokonania polskiej powojennej hodowli koni;
- należy opracować wymierne kryteria selekcyjne w zakresie oceny użytkowości i pokroju, które powinny odpowiadać aktualnym wymaganiom w hodowli i produkcji koni przydatnych do wysokiego wyczynu jeździeckiego;
- w przejmowaniu i wykorzystywaniu doświadczeń zagranicznych – w odniesieniu do polskich koni szlachetnych półkrwi – należy uwzględniać specyfikę naszego kraju, dotychczasowe doświadczenia oraz możliwości kadrowe i finansowe, które są podstawą do osiągnięcia założonego sukcesu.

Podstawowe znaczenie dla hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi ma dobór par rodzicielskich do rozplodu, w którym należy uwzględnić następujące zasady:

- w doborze par do rozplodu należy szczególną wagę przywiązywać do krzyżowania rasotwórczego, a w miarę istniejących potrzeb należy stosować metody krzyżowania uszlachetniającego lub wypierającego,
- omawiana populacja rasowa powinna charakteryzować się określonym stopniem konsolidacji genetycznej i fenotypowej – co jest możliwe do uzyskania przez umiejętne stosowanie hodowli w pokrewieństwie,
- w ramach hodowli w pokrewieństwie szczególną wagę należy przywiązywać do tworzenia krajowych rodów męskich i żeńskich linii hodowlanych,
- do czasu wytworzenia się wspomnianych linii hodowlanych w hodowli krajowej, należy szczególnie dbać o kultywowanie tego typu linii, które wyróżniają się w hodowli europejskiej i światowej.

IV. WZORZEC POLSKIEGO KONIA SZLACHETNEGO PÓŁKRWI

W ramach niniejszego programu hodowlanego założono konsekwentne dążenie do genetycznej i fenotypowej konsolidacji rasy polskich koni szlachetnych półkrwi. Tego typu konie powinny wykazywać się przydatnością do 3 podstawowych dyscyplin jeździectwa: ujeżdżenia, skoków przez przeszkody i WKKW, a odpowiednio prowadzona selekcja z pewnością dostarczy wystarczającej liczby koni rekreacyjnych, które będą wykorzystywane w sporcie amatorskim i rekreacji. Poziom wymagań w obrębie wyczynowego sportu jeździeckiego stawia wyrażnie sprecyzowane kryteria dotyczące pokroju oraz fizjologicznych i użytkowych predyspozycji koni, które zasygnalizowano jedynie w ujęciu skrótowym, ponieważ ich zbyt szczegółowe uwzględnianie (głównie w odniesieniu do pokroju) może okazać się formalnym hamulcem w hodowlanym wykorzystaniu osobników o wybitnych walorach użytkowych.

KONIE UJEŹDŻENIOWE:

Pokrój: wymagana jest od nich możliwie najdoskonalsza harmonia budowy ciała, prezenca i uroda, odpowiedni wzrost, a przede wszystkim szczególnie efektowny oraz wydajny ruch – w stępie, kłusie i galopie.

Użytkowość: niezbędną jest wielka pojętność konia i jego chęć do współpracy z jeźdźcem, posłuszeństwo oraz zaufanie do jeźdźcy i błyskawiczna reakcja na jego polecenia; pożądanym jest także spokojny i łagodny charakter, zrównoważony temperament i ogólne zrównoważenie funkcjonowania centralnego systemu nerwowego.

KONIE SKOKOWE:

Pokrój: wymagany jest od nich stosunkowo duży wzrost (zawierający się najczęściej w granicach 164 - 175 cm wysokości w kłębie – co nie wyklucza wybitnych osiągnięć wyczynowych, uzyskiwanych przez konie o niższym wzroście), harmonijna i proporcjonalna budowa ciała, na którą składają się: prawidłowa budowa określonych partii ciała – ze szczególnym uwzględnieniem kończyn, duże ramy i długie dźwignie, prawidłowa budowa i skątowanie stawów oraz ich wyjątkowa moc, przy szczególnym uwzględnieniu wyraźnie zarysowanego kłębu, długiej, ukośnie ustawionej łopatki, optymalnie długiego i prostego grzbietu (z proporcjonalnie długą, ale szczególnie mocno umięśnioną partią lędźwi) oraz długiego i szczególnie mocno umięśnionego zadu.

Użytkowość: pożądana jest możliwie największa potęga skoku, przy właściwie rozumianej zdolności do baskilowania, spokojny i łagodny charakter oraz zrównoważony temperament, odwaga i rozwaga w atakowaniu przeszkód, zaufanie do jeźdźcy; w stylu wykonywanych skoków powinny dominować takie właściwości, jak: obniżanie głowy i rozmierzanie odskoku, podstawienie kończyn tylnych pod przednie, stała dążność do utrzymywania równowagi oraz zachowywania rytmu ruchu, mocne podciąganie kończyn przednich (przedramiona i napiastki w maksymalnym podgięciu, kopyta przyciągane do stawów pędinowych), wielka energia i szybkość w odbijaniu się od podłoża; w pracy kończyn tylnych pożądanym jest możliwie największe rozwarcie stawów skokowych.

KONIE WKKW:

Pokrój: proporcjonalna i harmonijna budowa ciała – przy zachowaniu jego średnich rozmiarów, wyjątkowa moc i odporność organizmu na różnego rodzaju urazy – dotycząca przede wszystkim aparatu ruchu i funkcjonowania układu kostno-szkieletowego i mięśniowego,

Użytkowość: wrodzona wytrzymałość i dzielność użytkowa (najczęściej dość ściśle powiązana ze znacznym dolewem pełnej krwi angielskiej w rodowodzie), wszechstronna przydatność wierzchowa, spokojny charakter i zrównoważony temperament, szczególna odwaga i chęć do pokonywania przeszkód, siła, posłuszeństwo oraz zaufanie do jeźdźcy.

Z zasygnalizowanych względów nie wydaje się możliwe (we wzorcu hodowlanym) ustalenie jednego typu pokrojowego oraz wszechstronnych predyspozycji wierzchowych, które predestynowałyby tego samego konia do uczestnictwa w różnych dyscyplinach wysokiego poziomu wierzchowego wyczynu. Ponadto w omawianym wzorcu, jak to wielokrotnie podkreślano, pierwszoplanową rolę należy przypisać cechom przydatności użytkowej, a cechy pokroju powinny zachować znaczenie porównywalne z ich wpływem na przydatność użytkową. Ponadto w polskiej hodowli koni znaczenie pokroju jest nadal stanowczo przeceniane, a w niektórych przypadkach jego ocena (w pełni subiektywna) stanowi podstawowe kryterium selekcyjne – dość często wadliwie wykorzystywane. Jest to podejście niesłuszne, ponieważ we współczesnej hodowli i użytkowaniu koni znaczenie pokroju nie powinno mieć charakteru determinującego, ale proporcjonalny do jego wpływu na użytkową dzielność koni – zarówno wyczynowych, jak i rekreacyjnych.

V. PRAKTYCZNA REALIZACJA POSZCZEGÓLNYCH ETAPÓW PRACY HODOWLANEJ

1. KONTROLA I OCENA WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

W odniesieniu do oceny wartości użytkowej polskich koni szlachetnych półkrwi aktualnie stosowany będzie system obowiązujący w stosunku do krajowych ras koni półkrwi, którego szczegóły znajdują się w stosownym załączniku, niemniej jednak należy mieć na względzie jego ewentualne modyfikacje, oparte na zasadach podanych we wstępnej części niniejszego programu.

2. SZACOWANIE WARTOŚCI HODOWLANEJ

Szacowanie i ocena wartości hodowlanej oraz zdolności przekazywania wysokiego poziomu selekcionowanych cech użytkowych polskich koni szlachetnych półkrwi jest jednym z najważniejszych zadań w zakresie prowadzenia pracy konsolidującej omawianą populację w sensie genetycznym i fenotypowym. Jedynie największa dokładność oceny tego parametru genetycznego może być gwarancją uzyskania założonego postępu hodowlanego. z tego też względu omawiana ocena powinna mieć charakter kompleksowy i musi być oparta na kilku wiarygodnych źródłach informacji.

Należą do nich:

- a) ocena wartości użytkowej i hodowlanej przodków,
- b) ocena wartości użytkowej i hodowlanej tzw. krewnych bocznych (półbraci i półsióstr oraz kuzynów „podwójnych” i „pojedynczych”),
- c) ocena własnej (indywidualnej dla każdego osobnika) wartości użytkowej,
- d) ocena wartości użytkowej i hodowlanej potomstwa.

Ad a) W odniesieniu do osobników pochodzących od ogierów pochodzenia zagranicznego, uzyskanie tego typu informacji jest łatwiejsze – ze względu na fakt, że w krajach posiadających tradycje i osiągnięcia w hodowli i produkcji wysokowyczynowych koni sportowych, w aktualnej praktyce hodowlanej wykorzystywane są indeksy wartości użytkowej (np. indeks ujeżdżeniowy i skokowy) i hodowlanej. Trzeba jednak brać pod uwagę również taką sytuację, że metody ustalania omawianych indeksów są dość zróżnicowane (podobnie jak poziom wyczynowych osiągnięć koni sportowych) i z tego względu należy korzystać w sposób rozważny z wymienionego źródła informacji. Ponadto w polskiej hodowli koni (ze względu na stosunkowo niski poziom krajowego jeździectwa wyczynowego i brak obiektywnych metod sprawdzających rzeczywistą przydatność krajowych ras do produkcji koni sportowych) coraz wyraźniej zaczyna pojawiać tendencja „fetyszyzacji” pochodzenia od ogierów należących do renomowanych zagranicznych ras koni wierzchowych – co nie zawsze posiada dogłębne potwierdzenie w ich wartości użytkowej i hodowlanej (istnieje obawa, że mogą one stanowić tzw. odpad selekcyjny w krajach ich hodowli). z genetycznego punktu widzenia, metoda szacowania wartości hodowlanej w oparciu o osiągnięcia przodków sprawdza się głównie w przypadku cech średnioodziedzicznych i wysokoodziedzicznych.

- Ad b) Metoda szacowania przydatności hodowlanej zwierząt w oparciu o użytkową i hodowlaną wartość tzw. krewnych bocznych – stosowana głównie w odniesieniu do cech nisko odziedziczalnych – posiada znaczące zastosowanie w przypadku koni, z uwagi na wiele czynników natury genetycznej i środowiskowej. Dodatkową zaletą omawianej metody jest fakt, że dotyczy ona osobników żyjących w tych samych lub podobnych warunkach – co czyni ją bardziej obiektywną i adekwatną do istniejących warunków.
- Ad c) Wnioskowanie o hodowlanej wartości określonego konia na podstawie jego własnych osiągnięć użytkowych jest dość często stosowane, ale daje gwarancje sukcesu głównie w odniesieniu do cech wysokoodziedziczalnych, gdzie właściwości fenotypowe (użytkowość) są potwierdzane przez genotyp (pochodzenie od określonych przodków).
- Ad d) W hodowli zwierząt zdecydowanie przeważa pogląd, że najlepszą metodą oceny wartości hodowlanej określonego osobnika jest ocena użytkowej i hodowlanej wartości jego potomstwa, stanowiącej widomy dowód przekazania cech, które posiadają użytkowe i prestiżowe znaczenie dla hodowcy. Najlepiej sprawdza się zastosowanie metody BLUP Animal Model, której wariant wielocechowy pozwala na oszacowanie wartości hodowlanej nie tylko pokolenia rodzicielskiego, ale również osobników, które były wykorzystywane do tego typu oceny. Omawiana metoda wymaga jednak dużej liczby zwierząt, które egzystują w podobnych warunkach hodowli oraz podlegają identycznemu systemowi oceny wartości użytkowej, co zasadniczo utrudnia jej zastosowanie w hodowli koni. W warunkach polskich jej wykorzystywanie jest jeszcze bardziej utrudnione – ze względu na małą liczebność materiału zarejestrowanego w hodowli i ciągłe zmiany w zakresie doskonalenia systemu prób dzielności ogierów (klacze praktycznie nie są objęte ujednoliconym postępowaniem w tym zakresie, a ich próby w zasadzie nigdy nie miały obligatoryjnego charakteru). Z wymienionych względów, w polskiej hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi rezultaty zastosowania metody BLUP AM powinny aktualnie stanowić uzupełniające źródło informacji o hodowlanej wartości określonych osobników w zakresie cech pokrojowych i użytkowych – mimo, iż pojawiły się już pierwsze naukowe opracowania z tego zakresu. Niemniej jednak należy czynić dalsze starania zmierzające do doskonalenia oceny wartości hodowlanej koni szlachetnych półkrwi, albowiem omawiana metoda pozwala również na ustalenie (oprócz indeksu wartości hodowlanej) odziedziczalności różnych cech pokrojowych i użytkowych, a także na oszacowanie genetycznych, fenotypowych i środowiskowych trendów ich kształtowania się na przestrzeni określonego czasu. Podstawowe znaczenie w przypadku szacowania indeksów wartości hodowlanej posiada precyzyjne ustalenie wielokrotnie wspomnianych wcześniej wag znaczeniowych (które w tej sytuacji są także potrzebne), a w tym przypadku należy brać pod uwagę również genetyczne i fenotypowe korelacje między ocenianymi cechami. Istotną zaletą omawianej metody jest fakt, że daje ona oszacowania obarczone najmniejszymi błędami i jest możliwa do zastosowania przy różnych poziomach odziedziczalności ocenianych cech oraz przy różnej ich strukturze.

3. SELEKCJA

Selekcja, jak to wcześniej zaznaczono, jest wyborem najlepszych (pod kątem cech istotnych w hodowli i użytkowaniu koni) osobników na rodziców przyszłego potomstwa. Omawiany zabieg jest szczególnie trudny do realizacji – ze względu na trudności w ustaleniu właściwych kryteriów selekcyjnych, których poziom wywiera zasadniczy wpływ na oczekiwany postęp hodowlany i produkcyjny. W hodowli koni omawiane zadanie jest jeszcze bardziej

utrudnione, ponieważ hodowcy dysponują jednostkową liczbą potomstwa uzyskanego od tych samych rodziców, a z reguły niewielką – pochodzącego od tego samego ojca (jeśli nie jest stosowana sztuczna inseminacja, pozwalająca na zdecydowaną poprawę istniejącej sytuacji). Mniejsza liczba potomstwa to w konsekwencji mniejsza możliwość trafnego wyboru, który powinien być dokonany możliwie najwcześniej, ponieważ wychów trening, wdrażanie do pracy i użytkowanie koni wymagają wielkich nakładów finansowych. z tych względów selekcja koni powinna być prowadzona wielostopniowo i rozpoczynać się od stadium wieku źrebięcego – w okresie ssania. z tego względu również dla polskich koni szlachetnych półkrwi selekcję należy prowadzić w kilku etapach, które przedstawiają się następująco:

- 1) Ocena (opis) źrebiąt w 3 okresach: sysaki pod matkami, w wieku 1 roku i 2 lat.
Kryteria selekcyjne: typ, pokrój, chody, rodowód, wzrost, rozwój, zdrowie, charakter.
- 2) Wpis klaczy do księgi, selekcja ogierów do prób stacyjnych.
Kryteria selekcji: podobnie jak w pkt. 1.
- 3) Ocena użytkowości własnej (próby dzielności):

Ogierzy

- próba po 60- lub 100-dniowym treningu stacjonarnym lub polowym,
- Mistrzostwa Polski Młodych Koni,
- sport konny,
- wyścigi konne,

Klacje

- próby polowe,
- próba stacjonarna po treningu 60-dniowym,
- Mistrzostwa Polski Młodych Koni,
- sport konny,
- wyścigi konne.

Kryteria selekcji: jezdność, styl skoku i możliwości skokowe, łatwość uczenia się, zdrowie, charakter, temperament, dzielność w sporcie, w próbach polowych i na wyścigach. Ogierzy kwalifikowane do hodowli na podstawie wyników uzyskanych w próbach alternatywnych [Mistrzostwa Polski Młodych Koni (MPMK) i sport jeździecki] muszą spełniać wymagania przewidziane w drugim etapie selekcji.

- 4) Szacowanie wartości hodowlanej, obliczanie indeksów selekcyjnych.
Kryteria selekcji: dzielność sportowa własna, potomstwa i krewnych bocznych.

Wyżej przedstawiono poszczególne etapy selekcji, uzależnione od wieku koni oraz stanu ich przygotowania do określonego rodzaju użytkowania, a także wykorzystania hodowlanego. Decydujące znaczenie mają etapy: 1) i 2), ale podstawowym problemem pozostaje kwestia wczesnej oceny przydatności młodych koni do określonej formy wykorzystania wierzchowego (rekreacja, wyczynowy sport jeździecki i tworzące go główne dyscypliny: ujeżdżenie, skoki przez przeszkody, WKKW, wyścigi płaskie, płotowe i przeszkodowe). w dalszej hodowli koni szlachetnych półkrwi należy skupić się na opracowywaniu metod służących realizacji wspomnianego celu.

W selekcji omawianej populacji koni należy uwzględnić niezależny poziom określonych cech użytkowych i pokrojowych. Można przy tym (oceniając każdą cechę w możliwie najbardziej obiektywny sposób) podnieść znaczenie określonego zespołu właściwości (tych samych na każdym etapie selekcji) poprzez ich przemnożenie przez zaproponowane współczynniki znaczenia. Aktualnie należy szczególnie zadbać o możliwie najszybsze opracowanie dla potrzeb

selekcji indeksów skokowych i ujeżdżeniowych, które stosowane są w bieżącej pracy hodowlanej w krajach posiadających największe osiągnięcia w hodowli i produkcji koni przydatnych do wysokiego wyczynu sportowego w jeździectwie.

4. DOBÓR DO ROZPŁODU

W doborze zwierząt do rozplodu hodowcy posługują się dwiema grupami metod. Należą do nich:

- metody łączenia zwierząt nie spokrewnionych ze sobą (dobór niejednorodny – krzyżowanie),
- metody kojarzenia zwierząt, które są ze sobą spokrewnione (dobór jednorodny).

W hodowli koni obydwie metody mają zastosowanie, ale w sposób bardzo zróżnicowany, ponieważ hodowcy nad wyraz chętnie stosują łączenie między sobą różnych ras koni, licząc (nie bez uzasadnienia) na uzyskanie zwierząt cennych użytkowo. Tego typu sytuacja jest dość często spotykana w przypadku koni, ponieważ w wyniku krzyżowania różnych (w sensie genetycznym) ras czasami uzyskuje się tzw. efekt heterozji, w wyniku którego potomstwo przewyższa swoją wartością użytkową zarówno matkę, jak i ojca. Taka sytuacja jest możliwa tylko w przypadku 1. pokolenia mieszańców, ale kiedy mieszańce zaczyna się kojarzyć między sobą, najczęściej (jak wcześniej zaznaczono) następuje tzw. rozszczepienie cech pokrojowych i użytkowych. z tego względu nie można polecać metody ciągłego krzyżowania różnych ras koni jako metody hodowlanej, jeśli nie określi się, co dalej należy uczynić z wyprodukowanymi mieszańcami. Otóż powinny one podlegać bardzo ostrej selekcji, a najlepsze z nich powinny być wykorzystane w dalszej hodowli – na drodze łączenia ich z rasami o silnym stopniu genetycznej i fenotypowej konsolidacji cech użytkowych i pokrojowych. Nie wolno takich mieszańców (nawet najlepszych) łączyć z podobnymi sobie, ponieważ wspomniane wcześniej rozszczepienie cech spowoduje tzw. wyradzanie się uzyskanego potomstwa, które straci nie tylko wysoki poziom cech swoich rodziców, ale może okazać się mało przydatne do użytkowania, a przede wszystkim do hodowli. w hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi (które w zdecydowanej większości pochodzą z krzyżowania ras krajowych z zagranicznymi) nie wolno zalecać ciągłego krzyżowania jako metody hodowlanej, ponieważ tego typu droga nie wydaje się prowadzić do założonego w niniejszym programie celu. w tej sytuacji postuluje się uwzględnienie następujących sugestii:

- w obrębie populacji polskich koni szlachetnych półkrwi aktualnie hodowanych należy rozpocząć planowe i przemyślane krzyżowanie, wykorzystując do tego celu określony zestaw ras zagranicznych (ustalony przez Komisję Księgi Stadnej), przodujących w światowych rankingach wyczynowych koni sportowych (ujeżdżenie, skoki przez przeszkody i WKKW); rezultaty tego krzyżowania powinny być objęte celową pracą hodowlaną – według specjalnie opracowanych zasad;
- zasadniczą rolę w tym zakresie powinny odegrać zabiegi o pozyskanie nasienia najlepszych reproduktorów (inna droga uzyskania dostępu do nich nie wydaje się być możliwa), które należy wykorzystać do sztucznego unasienniania specjalnie wytypowanych klaczy;
- sztuczne unasiennianie klaczy jest podstawową drogą prowadzenia racjonalnego rozplodu w obrębie omawianej populacji koni i ma ogromne znaczenie hodowlane, gdyż stwarza wielkie możliwości selekcyjne poprzez dostarczenie dużej liczby potomstwa pochodzącego od określonych reproduktorów; jest to ponadto droga do najszybszej genetycznej i fenotypowej konsolidacji pogłowia w obrębie koni szlachetnych półkrwi;

- rozwinięcie sztucznej inseminacji posiada kluczowe znaczenie nie tylko dla omawianej populacji, ale dla całej polskiej hodowli koni – przez co konieczna jest budowa infrastruktury niezbędnej do tego celu (ośrodki sztucznej inseminacji w stadach ogierów, wyposażone w stosowną aparaturę i sprzęt USG do weryfikacji skuteczności zabiegów sztucznej inseminacji).

Dobór jednorodny (kojarzenie osobników spokrewnionych ze sobą) jest o wiele rzadziej praktykowany w hodowli koni, chociaż historia hipologii podaje wiele przykładów, kiedy okazał się on potężną bronią w rękach hodowców (hodowla kłusaków orłowskich, pełnej krwi angielskiej i innych ras koni). Hodowcy koni z reguły obawiają się nieuzasadnionego wzrostu inbrodu, który niesie z reguły osłabienie ogólnej żywotności koni, objawiające się głównie obniżeniem zdolności rozrodczych. Jest to obawa całkiem uzasadniona, ale gdy ma się do czynienia z „hodowlą na linie” i bardzo ostrą selekcją, pozwalającą na wybór rzeczywiście najlepszych osobników do dalszej hodowli, to obawy przed określonymi metodami doboru jednorodnego nie są w pełni uzasadnione. w związku z przedstawionymi argumentami należy sformułować określone zasady prowadzenia dalszej hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi – z wykorzystaniem chowu w pokrewieństwie:

- chów w pokrewieństwie może być stosowany jedynie w uzasadnionych sytuacjach hodowlanych – głównie dla potrzeb tworzenia bądź kultywowania linii męskich lub żeńskich;
- należy czynić szczególne starania o wytworzenie krajowych linii męskich i żeńskich, które wyróżniałyby się możliwie najwyższym poziomem cech użytkowych i pokrojowych, warunkujących przydatność do wyczynowego sportu konnego
- z uwagi na brak wyraźnie wyróżniających się krajowych linii męskich – które charakteryzowałyby się wysokim poziomem predyspozycji do wyczynowego sportu konnego należy czynić starania o wprowadzenie linii męskich istniejących w hodowli zagranicznej; pod żadnym pozorem nie wolno czekać aż tego typu linie „same powstaną” w hodowli, ponieważ były one zawsze rezultatem celowych zabiegów hodowlanych;
- decyzję o zakupie nasienia wyróżniających się (w oparciu o światowe rankingi) reproduktorów pochodzenia zagranicznego powinien podejmować Polski Związek Hodowców Koni, po konsultacji z Komisją Księgi Stadnej Polskich Koni Szlachetnych Półkrwi;
- wprowadzane linie powinny być otoczone szczególną opieką, a podstawowym nakazem jest wyhodowanie ich krajowych kontynuatorów;
- podstawą do uzyskania kontynuacji określonych linii hodowlanych w krajowej hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi jest sztuczna inseminacja, pozwalająca na uzyskanie wystarczającej liczby potomstwa – albowiem kontynuatorzy linii powinni reprezentować możliwie najwyższy poziom cech użytkowych i pokrojowych.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Regulamin wpisu do księgi stadnej

Załącznik 2. Metodyka oceny wartości użytkowej

Załącznik 3. Zasady kategoryzacji ogierów

Załącznik 4. Zasady oceny liniowej

Załącznik 1. REGULAMIN WPISU DO KSIĘGI STADNEJ

I. ZASADY WPISU KONI DO KSIĄG STADNYCH

§1

1. Żrebięta hodowlane spełniające rodowodowe warunki wpisu do księgi są wpisywane do księgi pod matkami, z oznaczeniem przynależności do odpowiedniej księgi pod względem rodowodowym (G lub W). Numer UELN (Uniwersalny Przyżyciowy Numer Konia) jest tożsamy z numerem wpisu do księgi pod matką.
2. Kłaczki i ogierzy, które wcześniej zostały wpisane jako żrebięta pod matkami, w wieku dorosłym są wpisywane do księgi kłaczki lub księgi ogierów, co jest równoznaczne z kwalifikacją do programu hodowlanego.
3. Do części wstępnej księgi (W) polskich koni szlachetnych półkrwi wpisuje się kłaczki, które:
 - 1) są poddawane ocenie wartości użytkowej,
 - 2) wykazują cechy charakterystyczne dla swojej rasy,
 - 3) pochodzą po ojcach wpisanych do księgi głównej ogierów (G) oraz
 - a. od matek wpisanych do księgi wstępnej (W), z jednostronnym pochodzeniem po ojcu lub od matek nie wpisanych do ksiąg, pochodzących co najmniej po ojcach wpisanych do księgi głównej ogierów (G)
 - b. od matek bez pochodzenia, nie wpisanych do ksiąg - **zapis dotyczy kłaczki wpisywanych do ksiąg do 31.12.2016 r.**
4. Do części głównej księgi (G) polskich koni szlachetnych półkrwi wpisuje się ogierzy i kłaczki, które:
 - 1) są poddawane ocenie wartości użytkowej,
 - 2) wykazują cechy charakterystyczne dla swojej rasy,
 - 3) pochodzą co najmniej od dwóch pokoleń przodków rasy szlachetnej półkrwi lub ras biorących udział w jej doskonaleniu,
 - 4) ogierzy – pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg głównych,
 - 5) kłaczki – pochodzą od ojców wpisanych do ksiąg głównych, od matek z obustronnym pochodzeniem, wpisanych co najmniej do ksiąg wstępnych

Księga ta dzieli się na dział I i II.

5. Do księgi może zostać wpisany koń pochodzący od kłaczki spełniającej wymagania wpisu do księgi, jeżeli kłaczka zostanie wpisana do tej księgi najpóźniej w dniu wpisu tego konia
6. Numeracja koni w księgach jest odrębna dla ogierów i kłaczki.
7. Koń wpisany do jednej księgi nie może być jednocześnie wpisany do innej księgi, bądź przenoszony z księgi do księgi (nie dotyczy to ksiąg zagranicznych).
8. Księga główna jest wydawana drukiem przez Redakcję Ksiąg Stadnych. Księgi stadne są prowadzone w formie kartotek.

§2

1. Do księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi wpisuje się:
 - konie pochodzące od rodziców zapisanych do księgi stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi i od rodziców ras wytypowanych przez komisję księgi stadnej spośród

- ras zarejestrowanych na liście członkowskiej Światowej Federacji Hodowli Koni Sportowych (WBFSH),
- konie pochodzące z wzajemnych kojarzeń krajowych ras półkrwi (małopolska, wielkopolska, polski koń szlachetny półkrwi, śląska) oraz z kojarzeń krajowych ras półkrwi z końmi sprowadzonymi z zagranicy, nie spełniające rodowodowych warunków wpisu do ksiąg koni rasy małopolskiej, wielkopolskiej i śląskiej,
 - konie pochodzące z ww. wariantów kojarzeń, uszlachetniane rasami czystymi (pełna krew angielska, czysta krew arabska, czysta krew angloarabska),
 - konie sprowadzone z zagranicy, spełniające wymagania programu hodowlanego
 - konie pochodzące od klaczy wlkp., po ojcach wpisanych lub dopuszczonych do użycia w księdze stadnej koni rasy polski koń szlachetny półkrwi, na wniosek hodowcy lub właściciela.
2. W księdze prowadzony jest dział II, do którego są wpisywane konie pochodzące z kojarzeń krajowych ras półkrwi – małopolskiej, wielkopolskiej i polskiego konia szlachetnego półkrwi z końmi rasy śląskiej. Od 2003 r. klacze pochodzące z kojarzeń krajowych ras półkrwi, posiadające w trzecim pokoleniu co najwyżej dwóch przodków rasy śląskiej, wpisywane są do działu I księgi.
3. Omawiana księga ma charakter otwarty i możliwe jest tworzenie odrębnych działów hodowlanych, służących do kreowania nowych odmian i typów szlachetnych koni półkrwi.
4. Jeżeli ogier lub klacz wpisany/a do działu II wykaże się dobrą karierą sportową, ich potomstwo, decyzją Komisji Księgi Stadnej, może być wpisane do działu I.
5. Ogierzy i klacze wpisywane do ksiąg winny:
- a) posiadać typ i inne charakterystyczne dla rasy cechy, określone w programie hodowlanym,
 - b) być poddawane ocenie wartości użytkowej,
 - c) wykazać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
 - d) ogierzy – ukończyć 36 miesięcy,
 - e) uzyskać przy ocenie pokroju w skali 100-punktowej co najmniej:
ogierzy – 78 pkt., a klacze – 72 pkt.,
 - f) klacze pochodzące od matek nie wpisanych do ksiąg muszą uzyskać co najmniej 75 pkt. bonitacyjnych, w tym za typ – minimum 13 pkt.
6. Do ksiąg nie mogą być wpisane konie, u których stwierdzono:
- a) obustronną ślepotę,
 - b) nieprawidłową budowę szczęki (tzw. karpowaty lub szczupaczy zgryz),
 - c) jedno- lub obustronne wnętrostwo,
 - d) szpat kostny,
 - e) zajęczak,
 - f) ogierzy – porażenie krtani; 3-ci stopień osteochondrozy*
oraz konie, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie kłody, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu – o dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowy punktów nawet za jeden z ww. elementów oceny.

*Stopnie klasyfikacji zmian typowych dla osteochondrozy:

0 – Brak zmian

1 – Ogniskowe ubytki i zagęszczenia cienia kości na wysokości miejsca zamknięcia chrząstki wzrostowej kości. Nadbudowa kości w miejscu przyczepu torebki stawowej. Minimalne spłaszczenie cienia kości w strefie podchrzęstnej.

- 2 – Wyraźny ubytek cienia kości w strefie podchrzęstnej manifestujący się wgłębieniem w prawidłowej linii granicznej kości.
 - 3 – Obecność wolnego fragmentu kostno-chrząstkowego w jamie stawu.
7. Konie wpisane do ksiąg, po ukończeniu 5-go roku życia, powinny być poddane weryfikacji wymiarów i oceny pokroju.

§3

1. Każda klacz hodowli zagranicznej, której potomstwo pretenduje do wpisu do ksiąg stadnych polskiego konia szlachetnego półkrwi musi w swoim rodzimym związku posiadać wpis do księgi głównej.
2. Przy stanowieniu klaczy wpisanej do księgi polskiego konia szlachetnego półkrwi poza granicami kraju, należy posiadać zgodę Komisji Księgi Stadnej na dopuszczenie do doskonalenia koni sp ogiera, którym ma być pokryta klacz. Przy opisie źrebięcia urodzonego w Polsce oprócz tego zaświadczenia należy przedstawić świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy. Klacz zażrebiona w wyniku sztucznego unasienniania, przed wyżrebieniem, powinna posiadać zbadane DNA.
3. Przy sprowadzaniu klaczy hodowli zagranicznej, która ma być wpisana do księgi, należy przedstawić we właściwym OZHK/WZHK następujące dokumenty: paszport klaczy wydany przez związek hodowlany wraz z opisem słownym i graficznym oraz adnotacja o zmianie zagranicznego właściciela na polskiego (paszport sportowy Federacji Narodowej jest uznawany tylko jako dokument identyfikacyjny, a nie jako dokument hodowlany). Klacz ta winna mieć potwierdzone pochodzenie na podstawie porównania certyfikatu DNA z laboratorium zagranicznego z wynikiem badania przeprowadzonego w polskim laboratorium w Poznaniu lub Chorzelowie.
4. Przy sprowadzaniu klaczy hodowli zagranicznej, zażrebionej ogierem zagranicznym, gdy źrebię ma być wpisane do księgi koni sp, obowiązuje następująca procedura: ogier zagraniczny, którym klacz została pokryta, musi być dopuszczony do doskonalenia hodowli koni sp. Klacz musi zostać zidentyfikowana przez pracownika właściwego OZHK/WZHK, wpisana do bazy PZHK oraz posiadać potwierdzone pochodzenie na podstawie badań markerów genetycznych DNA (klaczy i rodziców) w upoważnionym laboratorium. Klacz ta winna także legitymować się świadectwem pokrycia/unasienniania oraz paszportem wydany przez rodzimy związek hodowlany wraz z opisem słownym i graficznym oraz adnotacja o zmianie właściciela (paszport sportowy Federacji Narodowej jest uznawany tylko jako dokument identyfikacyjny, a nie jako dokument hodowlany).
5. W przypadku wysłania klaczy wpisanej do księgi polskiego konia szlachetnego półkrwi do stanówki ogierem zagranicznym, właściciel klaczy winien otrzymać z PZHK dokument stwierdzający, że ogier (lub nasienie), którym będzie pokryta/unasienniona klacz, może być dopuszczony do doskonalenia polskich koni sp. Wszystkie wymagane dokumenty winny trafić do PZHK. Pozostałe wymagania tak, jak w przypadku inseminacji.
6. Spośród koni wpisanych do księgi stadnej KWPN, do ksiąg polskiego konia szlachetnego półkrwi dopuszczone są jedynie konie z prefiksem „RP”, który oznacza konie wierzchowe.

§4

1. **Ogier hodowli niemieckiej (rasy półkrwi, dla której księgę prowadzi związek zrzeszony w WBFSH) w wieku od 33 do 36 miesięcy, który nie zdawał próby użytkowości w kraju**

urodzenia lub pochodzenia, ale został dopuszczony do rozplodu przez wiodące niemieckie związki hodowlane może zostać wpisany do księgi sp i warunkowo dopuszczony do rozplodu w rasie sp. Za wiodące niemieckie związki hodowlane uznajemy te, które w ostatnich trzech latach zajmowały lokaty 1-10 w oficjalnych rankingach WBFSH, w dyscyplinach: ujeżdżenie, skoki przez przeszkody i WKKW. Rankingi te są publikowane pod koniec każdego roku przez WBFSH. Na przykład - gdy hodowca wystąpi o uznanie młodego, niemieckiego ogiera między 1.10.2010 a 31 stycznia 2011 to będą brane pod uwagę wyniki rankingów WBFSH z lat: 2010, 2009 i 2008.

Ogier taki może pokryć 25 klaczy do końca roku kalendarzowego, w którym został wpisany do polskiej księgi i dopuszczony warunkowo do rozrodu. Dalsze użytkowanie rozplodowe będzie możliwe tylko wówczas, gdy ogier zda z wynikiem pozytywnym jeden z wariantów oceny wartości użytkowej przewidziany w programie hodowlanym. W powyższym przypadku właściciel nie musi przedstawiać w biurze PZHK zaświadczenia, że ogier jest wolny od porażenia krtani. Bonitacji takiego ogiera dokonuje kierownik OZHK/WZHK. Dokument wyrażający zgodę na użycie w rasie sp jest wydawany przez Polski Związek Hodowców Koni i na tej podstawie OZHK/WZHK wpisują ogiera do księgi.

2. **Ogier hodowli niemieckiej (rasy półkrwi, dla której księgę prowadzi związek zrzeszony w WBFSH)** w wieku 3-4 lat, który został dopuszczony do rozrodu przez wiodące niemieckie związki hodowlane na podstawie körungu (licencji) oraz ukończył test 14-dniowy, w którym jedną z końcowych ocen otrzymanych za skoki lub ujeżdżenie jest min. 8 pkt., może zostać wpisany do księgi sp i warunkowo dopuszczony do rozplodu w rasach sp i wlkp. Ogier taki ma prawo pokryć 25 klaczy w okresie 1 roku od momentu uzyskania wpisu do polskiej księgi i dopuszczenia do rozrodu. Dalsze użytkowanie rozplodowe będzie zależne od spełnienia kryteriów określonych w programie hodowlanym.
3. **Ogier hodowli niemieckiej (rasy półkrwi, dla której księgę prowadzi związek zrzeszony w WBFSH) w wieku od 3 do 6 lat**, który zdał właściwą próbę użytkowości w kraju urodzenia lub pochodzenia i na tej podstawie został dopuszczony do rozrodu, może uzyskać w Polsce wpis do księgi na podstawie wyników próby dzielności. Za właściwą próbę użytkowości uznaje się próbę po 50-dniowym treningu stacjonarnym. Próbę tę ogiery muszą ukończyć z wynikiem min. 120 pkt. indeksu wartości hodowlanej ogólnej, skokowej lub ujeżdżeniowej. Ogiery hodowli niemieckiej, które ukończyły próbę użytkowości po 14-dniowym teście, muszą potwierdzić swoją wartość kwalifikując się do Mistrzostw Niemiec Młodych Koni, bądź zdając odpowiednią próbę użytkowości w Polsce. Jeżeli ogier w tym przedziale wiekowym posiada aktualną licencję na dany rok wydaną przez wiodące niemieckie księgi hodowlane, które w ostatnich trzech latach zajmowały lokaty 1-10 w oficjalnych rankingach WBFSH, w dyscyplinach: ujeżdżenie, skoki przez przeszkody i WKKW, może zostać zbonitowany przez kierownika OZHK/WZHK oraz nie legitymować się badaniem w kierunku porażenia krtani. Dokument wyrażający zgodę na użycie w rasie sp jest wydawany przez Polski Związek Hodowców Koni i na tej podstawie OZHK/WZHK wpisują ogiera do księgi.
4. **Ogier innej rasy w wieku od 3 do 6 lat** wpisany do ksiąg, które w trzech ostatnich latach zajmowały lokaty 1-10 w rankingach WBFSH w dyscyplinach: ujeżdżenie, skoki przez przeszkody i WKKW, aby został dopuszczony do rozrodu w księdze sp musi posiadać aktualną - na ten sezon - licencję związku hodowlanego, w którym został uznany. Informacja o uznaniu musi pochodzić ze związku hodowlanego, w którym ogier został dopuszczony do rozrodu. Ogier taki musi zostać zbonitowany przez kierownika OZHK/WZHK i nie musi zostać poddany badaniu na porażenie krtani. Dokument wyrażający zgodę na użycie w rasie sp jest wydawany przez Polski Związek Hodowców Koni i na tej podstawie OZHK/WZHK wpisują ogiera do księgi.

5. **W przypadku ogiera w wieku 3-6 lat** wpisanego do innych ksiąg niż te zajmujące miejsca 1-10 w rankingu WBFSH (ale księga do której został wpisany ten ogier musi być członkiem WBFSH), wniosek o dopuszczenie do rozrodu jest każdorazowo rozpatrywany przez Komisję Księgi Stadnej. Ogier taki musi legitymować się aktualną licencją wydaną przez związek, w którym został uznany, a także musi zostać zbonitowany przez Komisję Oceniającą lub Kwalifikującą Ogiery do ZT. W takim przypadku ogier musi zostać poddany badaniu w kierunku porażenia krtani. Dokument wyrażający zgodę na użycie w rasie sp jest wydawany przez Polski Związek Hodowców Koni i na tej podstawie OZHK/WZHK wpisują ogiera do księgi.
6. **Ogier (rasy półkrwi, dla której księgę prowadzi związek zrzeszony w WBFSH) w wieku od 7 lat do 13 lat** sprowadzony z zagranicy może być dopuszczony do rozrodu w rasie sp pod warunkiem, że spełnia wymagania kategorii B obowiązujące w programie hodowlanym koni rasy sp (punkty hodowlane przyznaje się tylko za potomstwo wpisane do ksiąg). Wszystkie informacje hodowlano-sportowe winny być potwierdzone odpowiednio przez dany związek hodowlany lub Federację Jeździecką. W powyższym przypadku właściciel nie musi przedstawiać w biurze PZHK zaświadczenia, że ogier jest wolny od porażenia krtani, a bonitacji dokonuje kierownik OZHK/WZHK. Dokument wyrażający zgodę na użycie w rasie sp jest wydawany przez Polski Związek Hodowców Koni i na tej podstawie OZHK/WZHK wpisują ogiera do księgi.
7. **Ogier (rasy półkrwi, dla której księgę prowadzi związek zrzeszony w WBFSH) w wieku powyżej 13 lat** może zostać dopuszczony do rozrodu w rasie sp pod warunkiem, że spełnia wymagania kategorii A (punkty hodowlane przyznaje się tylko za potomstwo wpisane do ksiąg). Wszystkie dane hodowlano-sportowe winny być potwierdzone przez dany związek hodowlany lub Federację Jeździecką. Nie obowiązuje badanie w kierunku porażenia krtani, a bonitacji dokonuje kierownik OZHK/WZHK. Dokument wyrażający zgodę na użycie w rasie sp jest wydawany przez Polski Związek Hodowców Koni i na tej podstawie OZHK/WZHK wpisują ogiera do księgi.
8. Przepisy określone w punktach 1-7 (§4) dotyczą także nasienia pochodzącego od ogierów hodowli zagranicznej spełniających powyższe wymagania.
9. Ogiery hodowli zagranicznej oraz polskiej, które spełniły wymagania alternatywnych prób użytkowości w Polsce muszą zostać zbonitowane przez Komisję Kwalifikującą lub Oceniającą ogiery w ZT lub bezpośrednio po każdych Mistrzostwach Polski Młodych Koni (w tym przypadku w Komisji musi być, co najmniej dwóch członków Komisji Oceniającej lub Kwalifikującej ogiery w ZT) oraz posiadać zaświadczenie o byciu wolnym od porażenia krtani wystawione przez uprawnionych przez PZHK lekarzy weterynarii.
10. Ogier hodowli zagranicznej, który ma otrzymać zgodę na dopuszczenie do użycia w rozrodzie musi mieć potwierdzone pochodzenie po obojgu rodzicach. Pochodzenie potwierdza się na podstawie badań markerów genetycznych ogiera i jego rodziców, wykonanych w laboratorium wskazanym przez prowadzącego księgę. Do PZHK należy dostarczyć także kserokopię paszportu z datą urodzenia, rodowodem oraz opisem. W przypadku nasienia właściciel zobowiązany jest do przedstawienia w biurze PZHK certyfikatu badań DNA.
11. Spośród koni wpisanych do księgi stadnej KWPN, do ksiąg polskiego konia szlachetnego półkrwi dopuszczone są jedynie konie z prefiksem „RP”, który oznacza konie wierzchowe.
12. **Ostateczną decyzję o użyciu ogiera (bądź jego nasienia)** w hodowli koni rasy polski koń szlachetny półkrwi podejmuje Komisja Księgi Stadnej.
13. Ogier rasy trakeńskiej, trenowany i poddany próbie dzielności w oddzielnym ZT, uzyskuje prawo wpisu do księgi stadnej koni sp / dopuszczenie do doskonalenia rasy sp, jeśli uzyskał wynik końcowy równy minimum średniej stawki ogierów w Zt + (plus) jedno odchylenie standardowe (SD). Ogier taki musi uzyskać zgodę Komisji Księgi Stadnej koni sp do użycia w rasie sp.

Ogiery, o których mowa w punktach od 1 do 8 oraz 11 nie mogą mieć wad uniemożliwiających wpis do księgi, wymienionych w Zał. 1, Rozdz. I, §2, pkt. 6.

II. TRYB I SPOSÓB WPISYWANIA KONI DO KSIĄG STADNYCH

§1

1. Prowadzący księgę powołuje Komisję księgi stadnej polskich koni szlachetnych półkrwi. Komisja reprezentuje hodowców koni tej rasy. W jej skład powołuje się uznane autorytety z dziedziny hodowli i użytkowania koni rasy polski koń szlachetny półkrwi.
2. Decyzje Komisji są ważne, jeśli zostały podjęte zgodnie z regulaminem Komisji Ksiąg Stadnych, określonym przez prowadzącego księgę.
3. Zadaniem komisji jest w szczególności:
 - a) kontrolowanie prawidłowości wpisu koni do ksiąg i rozstrzyganie spornych kwestii,
 - b) wydawanie decyzji o wpisaniu ogiera do księgi,
 - c) kontrolowanie i ocena efektywności działania programu hodowlanego,
 - d) w miarę potrzeb wnioskowanie do ministra rolnictwa o wprowadzanie zmian w programie hodowlanym,
 - e) przeprowadzanie egzaminów dla kandydatów ubiegających się o prawo wpisu koni do ksiąg stadnych koni rasy polski koń szlachetny półkrwi.
4. Prowadzący księgę może powierzać Komisji inne kompetencje, zgodnie z aktualnie obowiązującym regulaminem Komisji Ksiąg Stadnych.
5. W uzasadnionych przypadkach Komisja Księgi Stadnej, kierując się dobrem hodowli, ma prawo podjąć decyzję o wpisie do księgi stadnej ogiera lub klaczy, które nie spełniły wszystkich wymogów programu hodowlanego, pod warunkiem, że:
 - a) Komisja Księgi Stadnej pisemnie potwierdzi i uzasadni wyrażenie zgody na wpis do księgi stadnej tego ogiera lub klaczy, wskazując na ich cechy, które przemawiają za dokonaniem takiego wpisu,
 - b) zarówno ojciec jak i matka tego ogiera lub klaczy zostali wpisani do części głównej księgi hodowlanej,
 - c) u tego ogiera lub klaczy nie stwierdzono wad dyskwalifikujących z hodowli, których katalog został zawarty w § 2 pkt 6 rozdziału „Zasady wpisu koni do ksiąg stadnych”.

§2

1. Wpisu koni do ksiąg dokonuje specjalista upoważniony przez prowadzącego księgę.
2. Wpisu ogierów i klaczy do ksiąg dokonuje się na pisemny wniosek hodowcy.
3. Przed wpisaniem konia do księgi należy:
 - a) sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) przez porównanie zgodności danych zawartych w paszporcie konia, szczególnie opisu umaszczenia, odmian, wieku oraz innych znaków identyfikacyjnych, ze stanem faktycznym. Opis maści i odmian powinien być przeprowadzony przed odsadzeniem źrebięcia od matki tj. w wieku około 6 – 7 miesięcy. Identyfikacja musi być przeprowadzona zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami krajowymi i Unii Europejskiej w tym zakresie,
 - b) sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych – w przypadku zaistnienia wątpliwości można zażądać świadectwa lekarza weterynarii,
 - c) wykonać podstawowe pomiary konia (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia),
 - d) przeprowadzić ocenę pokroju wg skali 100-punktowej, przyznając za:
typ – do 15 pkt.

- | | |
|--------------------|------------------------|
| głowę i szyję | – do 5 pkt. |
| kłode | – do 15 pkt. |
| kończyny przednie | – do 10 pkt. |
| kończyny tylne | – do 10 pkt. |
| kopyta | – do 10 pkt. |
| ruch (stęp i kłus) | – do 20 pkt. (10 + 10) |
| wygląd ogólny | – do 15 pkt. |
- e) przy wpisie ogiera – sprawdzić wynik próby użytkowości,
- f) przy wpisie pokrytych klaczy sprawdzić świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy oraz wynik próby użytkowości.

III. IDENTYFIKACJA I DOKUMENTACJA HODOWLANA

§1

1. Podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie konia jest „Paszport konia”, wydawany przez prowadzącego księgę, zawierający rodowód, wypełniony na podstawie „Zgłoszenia konia do rejestru” z załączonym „Świadectwem pokrycia/unasienniania klaczy”. W wyjątkowych sytuacjach Komisja Księgi Stadnej, na wniosek właściciela i na jego koszt, może wyrazić zgodę, aby zawarty w paszporcie rodowód został wypełniony na podstawie badań markerów genetycznych, potwierdzających pochodzenie konia po obojgu rodzicach.
2. Żrebię powinno być zidentyfikowane pod matką, zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami krajowymi i Unii Europejskiej w tym zakresie. Zaleca się dokonywanie opisu nie wcześniej niż po ukończeniu przez żrebię 2 miesięcy.
3. Od 2007 r. wszystkie ogiery, przed wpisaniem do księgi, muszą mieć zbadane markery genetyczne DNA oraz potwierdzone pochodzenie po obojgu rodzicach na podstawie badań markerów genetycznych. Koszty badań ponosi właściciel ogiera. Każda klacz wpisywana do księgi głównej od 2007 roku musi mieć przeprowadzone badanie markerów genetycznych DNA. Prowadzący księgę może podjąć decyzję o refundacji kosztów badania markerów genetycznych.
4. Weryfikacja pochodzenia przeprowadzana jest na podstawie badań grup krwi lub innych markerów genetycznych.
5. Klacz poddawana zabiegowi sztucznego unasienniania musi mieć przed wyżrebieniem określone DNA.
6. Klacz urodzona w wyniku sztucznego unasienniania, przed wpisem do księgi stadnej musi mieć potwierdzone pochodzenie po obydwójgu rodzicach na podstawie badania DNA.
7. Od właściciela każdego wpisanego konia, jak również zgłoszonego do wpisu, a także od każdego zarejestrowanego żrebięcia może być żądane przeprowadzenie badań potwierdzających pochodzenie na podstawie badań grup krwi lub innych markerów genetycznych. Koszty badań ponosi właściciel konia. w przypadku zgodności pochodzenia prowadzący księgę refunduje właścicielowi koszty badań.
8. W przypadku uzasadnionych podejrzeń, prowadzący księgę może nakazać badanie wszystkich koni zgłaszanych do wpisu związanych z danym przypadkiem. w zależności od wyniku badań, ich koszty ponosi właściciel lub prowadzący księgę.
9. Nazwa nadana żrebięciu przy wystawianiu paszportu konia winna zaczynać się na pierwszą literę nazwy matki.
10. Świadectwo pokrycia/ unasienniania klaczy – źródłowy dokument hodowlany – na pierwszej stronie wypełniane jest przez posiadacza ogiera dopuszczonego do użytkowania na punkcie rozplodowym lub osobę dokonującą zabiegu sztucznego unasienniania.
11. Osoba dokonująca zabiegu sztucznego unasienniania wystawia świadectwo unasienniania klaczy.
12. Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy zatrzymuje się po wydaniu paszportu konia i należy przechowywać je przez okres 25 lat.
13. Poświadczenie urodzenia żrebięcia – znajdujące się na odwrocie świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy – wypełnia upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista. Wyżej wymienione poświadczenie nie zastępuje paszportu konia i nie jest dokumentem uwzględnianym przy wpisie konia do księgi.

14. Od 01.01.2009 r. rocznikiem urodzenia źrebięcia będzie rok kalendarzowy, w którym urodziło się dane źrebię.
15. Za zgodą Komisji Księgi stadnej, pochodzenie konia może być potwierdzone na podstawie badań markerów genetycznych (DNA) wykonanych na koszt właściciela konia, w przypadku:
 - I. koni opisywanych po terminie określonym w rozporządzeniu 504/2008, nie u hodowcy i posiadających „Świadectwo pokrycia klaczy” (taki koń nie będzie mógł być skierowany na ubój w celu spożycia przez ludzi, co zostanie oznaczone w paszporcie i bazie);
 - II. źrebiąt, których ojciec w momencie krycia nie był wpisany do księgi, a uzyskał to prawo po urodzeniu źrebięcia.

Po uiszczeniu opłaty określonej przez prowadzącego księgę koń otrzyma paszport z rodowodem.

§2

1. Dla konia zakwalifikowanego do hodowli należy założyć kartotekę i nadać numer księgi zgodny z wymogami rodowodowymi. Jest to właściwy wpis, gdyż księga prowadzona jest systemem kartotekowym.
2. Przy wypełnianiu kartoteki należy dodatkowo sprawdzić zgodność pochodzenia podanego w paszporcie konia z danymi w centralnej bazie danych, dotyczącymi jego rodziców.
3. Kartoteki muszą być przechowywane w archiwum przez okres 25 lat.
4. Prowadzący księgę wydaje hodowcy: paszport konia, a po wpisaniu konia do księgi – świadectwo wpisania klaczy do księgi lub świadectwo wpisania ogiera do księgi. do dokumentów tych należy wpisać numer identyfikacyjny konia.
5. Świadectwo wpisania klaczy do księgi, świadectwo wpisania ogiera do księgi oraz kartotekę konia podpisuje – i stawia imienną pieczęć - upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista, który dokonał wpisu.
6. W przypadku zniszczenia lub zagubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych: świadectwa wpisania klaczy do księgi, świadectwa wpisania ogiera do księgi lub paszportu konia, prowadzący księgę może wydać – na pisemny wniosek właściciela – duplikat.

Można wydać tylko jeden duplikat świadectwa wpisania konia do księgi.

Wydanie duplikatu musi być odnotowane w karcie klaczy lub ogiera.

IV. UWAGI KOŃCOWE

1. W świetle informacji posiadanych przez Polski Związek Hodowców Koni populacja polskich koni szlachetnych półkrwi wykazuje największe tempo przyrostu liczbowego w porównaniu z innymi krajowymi rasami koni szlachetnych (1990 r. – 169 klacze i 82 ogiery wpisane do ksiąg, 1999 r. – 2.628 klacze i 552 ogiery wpisane do księgi, 2003 r. – 3342 klacze i 703 ogiery wpisane do księgi).
2. Pozostawienie omawianej populacji koni bez szczególnego nadzoru hodowlanego może doprowadzić do dalszego jej rozwoju liczbowego, ale bez wymaganej konsolidacji genetycznej i fenotypowej. w tej sytuacji mogą się w niej pojawić nawet osobniki wybitnie użytkowo, ale dalsze ich hodowlane wykorzystanie może stwarzać poważne trudności. w takiej sytuacji polskie konie szlachetne półkrwi nigdy nie będą mogły samodzielnie egzystować (bez dolewu ras obcych) i nie zasłużą na miano rasy – w klasycznym rozumieniu tego pojęcia.
3. Wymieniona rasa powinna być rozwijana w kierunku zdobycia wyraźnych predyspozycji do hodowli i produkcji koni sportowych – przydatnych do wysokiego wyczynu.
4. Populacja polskich koni szlachetnych półkrwi powinna być objęta permanentnym nadzorem naukowym, który powinien kontrolować (w cyklu 6-letnim) zmiany dokonujące się w jej strukturze rodowodowej, pokroju, a przede wszystkim w zakresie użytkowości.
5. W pracy hodowlanej nad omawianą populacją koni szczególną wagę należy przykładąć do opracowania systemów kontroli i oceny wartości użytkowej, które będą odpowiadały założeniom programu hodowlanego; niemniej jednak nie należy dokonywać zbyt częstych zmian w tym zakresie – ponieważ nie będzie możliwości oceny hodowlanych skutków ich działania w postaci trendów genetycznych i fenotypowych.
6. Szacowanie wartości hodowlanej i selekcja powinny być możliwie najszybciej oparte na zastosowaniach metody BLUP Animal Model, ale dopiero wtedy, gdy zostaną opracowane dokładne wagi znaczeniowe dla każdej z selekcjonowanych cech.
7. W rozplodzie polskich koni szlachetnych półkrwi należy na szeroką skalę zastosować sztuczną inseminację oraz hodowlę na określone linie męskie i żeńskie.
8. Duże znaczenie dla dalszego rozwoju hodowli koni omawianej rasy (jak również innych ras koni) powinno mieć wprowadzenie tzw. premii hodowlanej – dla hodowców koni wyróżniających się w sensie wyczynowym – co może odgrywać (wzorem krajów przodujących w hodowli wyczynowych koni sportowych) szczególnie istotną rolę motywacyjną.
9. Założenia „Programu hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi” nie mają charakteru dogmatycznego i w wielu przypadkach są dyskusyjne. z tego też względu powinny być poddawane wnikliwej ocenie przez komisję księgi stadnej polskich koni szlachetnych półkrwi, dyskutowane i uzupełniane, ale pod żadnym pozorem hodowli omawianej populacji nie powinno się pozostawiać na dotychczasowych zasadach egzystencji – ze względów wielokrotnie przytaczanych w niniejszym opracowaniu – lecz należy wytyczyć drogi jej przekształcenia w populację o wysokim stopniu konsolidacji genetycznej i fenotypowej. w innym przypadku może się okazać, że została zaprzepaszczona niepowtarzalna okazja wzbogacenia narodowej kultury materialnej.

Załącznik 2. METODYKA OCENY WARTOŚCI UŻYTKOWEJ

I. OGIERY

1. Wstępna kwalifikacja do hodowli:
 - a) ocena rodowodu na podstawie wartości użytkowej i hodowlanej przodków,
 - b) wzrost, rozwój, zdrowotność,
 - c) typ, prawidłowość budowy i ruchu,
 - d) ocena charakteru i temperamentu.
2. Warianty prób użytkowości:

1. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI OGIERÓW PO STACJONARNYM 100-DNIOWYM TRENINGU WIERZCHOWYM (OGIERY 3-4-LETNIE)

W czasie próby obowiązuje: wędzidło grube, dwuczęściowe lub z łącznikiem, dopuszczalne oliwkowe, nachrapnik polski lub kombinowany. Niedopuszczalne jest stosowanie wytoka i ostróg. Dozwolony jest palcat do 75 cm i ochraniacze (z wyjątkiem oceny na płycie). Zaleca się jednolity strój jeźdźców.

1. Ocena w ręku, na płycie i na trójkącie w stępie i kłusie (wymiary trójkąta 30x30x30 m). Najpierw koń prezentowany jest w kłusie, następnie w pozycji stój, a na końcu w stępie.

2. Skoki luzem – na kombinacji: wskazówka (drąg) w odległości 6 m od ściany – 2,8-3,0 m – koperta – 6,5-7,2 m – stacjonata – 6,8-7,5 m – stacjonata / okser / doublebarre

Kolejność przebiegów:

1. wskazówka + koperta + ewentualnie drągi (deski) w miejscach stacjonaty i oksera – max. 2 przebiegi
2. wskazówka + koperta + stacjonata (40-70 cm) + stacjonata (70-90 cm) – max. 2 przebiegi
3. wskazówka + koperta + stacjonata (40-70 cm) + stacjonata / okser / doublebarre (max. 140 cm wysokości i 140 cm szerokości) – max. 5 przebiegów

Komisja Oceny uwzględniając warunki panujące w miejscu przeprowadzania próby oraz dyspozycję konia w trakcie próby decyduje o:

- ilości przebiegów w ramach określonych w punktach 1-3
- ewentualnym dodaniu drągów (desek) w dystansie
- gabarytach przeszkód w zakresie określonym w punktach 2-3
- odległościach między przeszkodami w zakresie określonym na schemacie
- rodzaju ostatniej przeszkody (stacjonata / okser / doublebarre) w punkcie 3

3. Ocena pod jeźdźcem – pokaz koni w zastępie (do 5 koni):

- a) kłus roboczy wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wyroku,
- b) galop roboczy – zagalopowanie w narożniku, wokół ujeżdżalni dwa koła, zmiana kół, zmiana kierunku z przejściem do kłusa, zagalopowanie w narożniku, dwa koła),
- c) stęp pośredni wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku stępem swobodnym, na długiej wodzy.

4. Skoki pod jeźdźcem – na kombinacji:

wskazówka (drąg) – 2,5-3,0 m – krzyżak – 6,5-7,0 m – krzyżak – 6,5-7,0 m – doublebarre 70 cm, który po każdym udanym skoku może być podniesiony o ok. 10 cm, maksymalnie do 120 cm, o szerokości minimalnej 100 cm, a rozszerzony może być maksymalnie do 130 cm (o wysokości i szerokości decyduje kierownik ZT w porozumieniu z Komisją).

W uzasadnionych przypadkach kierownik ZT, w porozumieniu z komisją, może podjąć decyzję o dodaniu wskazówek w kombinacji.

- 5. Próba wytrzymałościowa** – na dystansie 2,5 km w tempie 500 m/min. Ogiery do pokonania mają 5 przeszkód stałych. Przeszkody te, np. kłoda ma wymiary: wysokość 80 cm, front przeszkody 4,0-4,5 m, hyrda: wysokość części stałej 70 cm, wysokość części zielonej do 100 cm. Norma czasu wynosi 5 min, czas maksymalny – 6 min, powyżej 6 min – dyskwalifikacja. Ocenie podlegają następujące elementy: styl galopu oraz styl pokonywania przeszkód.

- 6. Jeźdźność* i przydatność do skoków** (jeździec testowy) oceniana jest na następującej kombinacji: drąg – 2,5 m – krzyżak – 16,5-18 m – doublebarre (o wysokości decyduje obcy jeździec w porozumieniu z kierownikiem ZT).

W uzasadnionych przypadkach obcy jeździec w porozumieniu z kierownikiem ZT może podjąć decyzję o dodaniu wskazówek w kombinacji. Dopuszczalna jest dodatkowa przeszkoda rozprężeniowa – stacjonarna ze wskazówką na kłus.

- 7. Jeźdźność* i przydatność do ujeżdżenia** (jeździec testowy)

- a) kłus roboczy wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku kłusem o wydłużonym wykroku,
- b) w galopie roboczym – zagalopowanie w narożniku, wokół ujeżdżalni, dwa koła, zmiana kół, zmiana kierunku z przejściem do kłusa, zagalopowanie w narożniku, dwa koła,
- c) stęp pośredni wokół ujeżdżalni, zmiana kierunku stępem swobodnym, na długiej wodzy, zatrzymanie, nieruchomość, ruszenie.

* **Jeźdźność** należy rozumieć jako chęć współpracy z jeźdźcem, poddawanie się woli jeźdźcy, podatność na pomoce, miękkość „noszenia” oraz samopoczucie jeźdźcy podczas jazdy.

OCENIE PODLEGA 17 ELEMENTÓW (CECH) WEDŁUG PONIŻSZEGO SCHEMATU:

OCENA KOMISJI (Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.):

skoki luzem maks. 10 pkt.

chęć do skoku
łatwość skoku
praca przodu
praca zadu
praca krzyża i szyi

skoki pod jeźdźcem maks. 10 pkt.

chęć do skoku
łatwość skoku
praca przodu
praca zadu
praca krzyża i szyi

praca w stępie maks. 10 pkt.

energia
długość wykroku

	regularność rozluźnienie
<u>praca w kłusie</u> maks. 10 pkt.	energia długość wyroku regularność rozluźnienie
<u>praca w galopie</u> maks. 10 pkt.	energia regularność lekkość przodu zaangażowanie zadu rozluźnienie
praca w galopie wytrzymałościowym maks. 10 pkt. styl galopu	styl pokonywania przeszkód

OCENA KIEROWNIKA ZT (Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.)

<u>przydatność do treningu</u> maks. 10 pkt.	praca ujeżdżeniowa praca skokowa
<u>charakter</u> ** maks. 10 pkt.	
<u>temperament</u> *** maks. 10 pkt.	
<u>skoki luzem</u> maks. 10 pkt.	chęć do skoku łatwość skoku praca przodu praca zadu praca krzyża i szyi
<u>skoki pod jeźdźcem</u> maks. 10 pkt.	chęć do skoku łatwość skoku praca przodu praca zadu praca krzyża i szyi
<u>praca w stępie</u> maks. 10 pkt.	energia długość wyroku regularność rozluźnienie
<u>praca w kłusie</u> maks. 10 pkt.	energia długość wyroku regularność rozluźnienie
<u>praca w galopie</u> maks. 10 pkt.	energia regularność lekkość przodu zaangażowanie zadu rozluźnienie

**** Charakter** jest to zespół cech psychicznych, właściwych danemu koniowi, które przejawiają się w jego świadomym działaniu. Wyrazem charakteru konia jest również jego stosunek do innych koni oraz ludzi. w populacji można wyróżnić między innymi: konie łagodne lub gwałtowne, łatwe lub trudne w obsłudze, szczerze lub fałszywe, odważne lub tchórzliwe, przyjazne lub złośliwe. Poważnymi wadami charakteru z punktu widzenia użyteczności jest brak ambicji i woli walki u koni sportowych.

***** Temperament** jest to usposobienie konia wyrażające się w jego reakcjach psycho-nerwowych na wydarzenia świata zewnętrznego. Reakcje te mogą mieć różne natężenie, szybkość i różny czas trwania. Dlatego też można rozróżnić kilka typów temperamentu, biorąc pod uwagę łatwość reakcji pobudzania i hamowania na czynniki zewnętrzne. Z punktu widzenia częstych kontaktów z człowiekiem najlepiej, aby koń charakteryzował się zrównoważonym temperamentem.

OCENA JEŹDZCÓW TESTOWYCH (OBCY JEŹDZCY, Z DOKŁADNOŚCIĄ DO 0,5 PKT.)

<u>jezdność</u>	maks. 10 pkt.
<u>przydatność do ujeżdżenia</u>	maks. 10 pkt.
<u>przydatność do skoków</u>	maks. 10 pkt.

Oceny obcych jeźdźców podawane są publicznie podczas ogłoszenia ostatecznych wyników próby dzielności wraz z ocenami komisji i kierownika ZT. Podczas testu obcych jeźdźców możliwy jest jedynie komentarz ustny, podawany właścicielowi ogiera, na jego wniosek, po zakończeniu oceny ogiera przez jeźdźców testowych.

Arkusze oceny ogiera zawiera 17 cech użytkowych (elementów oceny) z podanymi wagami (ocena znaczenia hodowlanego) w procentach. Każdy z elementów próby (cecha) oceniany jest w skali od 1 do 10 punktów.

- 10 – wybitny**
- 9 – bardzo dobry**
- 8 – dobry**
- 7 – dosyć dobry**
- 6 – zadawalający**
- 5 – dostateczny**
- 4 – niedostateczny**
- 3 – prawie zły**
- 2 – zły**
- 1 – bardzo zły**

Dyskwalifikacja w jednym z elementów próby (1 punkt bonifikacyjny za którykolwiek z elementów próby) oznacza automatyczną dyskwalifikację w wynikach końcowych próby dzielności – ogier nie kończy próby.

Na wynik końcowy składają się: oceny komisji, kierownika ZT i średnia z ocen jeźdźców testowych za cechę „jezdność”. Wynik ogiera podawany jest w punktach ogólnych, będących sumą ocen za poszczególne cechy, pomnożonych przez wagi tych cech (w ułamku dziesiętnym) oraz stałą 10. Stosuje się również wartości pomocnicze, w postaci punktów skokowych i ujeżdżeniowych. W wynikach próby dzielności nie podaje się ocen słownych, a jedynie wynik punktowy ogiera, zajęte miejsce, liczbę uczestniczących w próbie ogierów oraz średnią stawki i odchylenie standardowe (SD).

Cecha	Waga cechy		
	Punkty ogólne	Punkty ujeżdżeniowe	Punkty skokowe
Ocena komisji			
Skoki luzem	10	–	8
Skoki pod jeźdźcem	9	–	12
Praca w stępie	4	9	–
Praca w kłusie	3	7	–
Praca w galopie	4	9	3
Próba wytrzymałościowa	10	–	6
Ocena kierownika zakładu treningowego			
Przydatność do treningu	8	5	5
Charakter	5	5	5
Temperament	5	5	5
Skoki luzem	5	–	8
Skoki pod jeźdźcem	6	–	12
Praca w stępie	4	9	–
Praca w kłusie	3	7	–
Praca w galopie	4	9	3
Ocena jeźdźców testowych (obcy jeździec)			
Jezdność	20	10	8
Przydatność do ujeżdżenia	–	25	–
Przydatność do skoków	–	–	25
Razem	100	100	100

Progi, od których ogiery uzyskują prawo wpisu do księgi stadnej / doskonalenia rasy, zależą od średniej oraz odchylenia standardowego (SD) stawki i wynoszą odpowiednio:

1. Dla ogierów sp, m, wlkp i trk hodowli polskiej – jedna z wartości: punkty ogólne, skokowe lub ujeżdżeniowe: minimum średnia stawki;
2. Dla ogierów hodowli zagranicznej – jedna z wartości: punkty ogólne, skokowe lub ujeżdżeniowe: minimum średnia stawki + (plus) 1 SD.

2. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI OGIERÓW PO STACJONARNYM 60-DNIOWYM TRENINGU ZAPRZĘGOWYM (OGIERY 3-4-LETNIE)

Program kwalifikacji:

Etap I – podczas kwalifikacji do 100-dniowego treningu wierzchowego - patrz Załącznik 2, Rozdz. I, Pkt.3)

Etap II:

1. Badanie weterynaryjne ogólnego stanu zdrowia (w tym sprawdzenie szczepień przeciwko grypie w paszporcie hodowlanym).
2. Sprawdzenie stopnia przygotowania ogiera do pracy w zaprzęgu.
Ogier musi dać się zaprząć przez nie więcej niż 3 osoby, bez oporu cofnąć się między dyszelki po czym ruszyć stępem, kłusem i zatrzymać się. Podciąganie pojazdu jednokonnego w kierunku ogiera jest niedopuszczalne.
Podczas kwalifikacji w zaprzęgu dopuszczone jest wędzidło grube, dwuczęściowe. Ogier bez oporów musi podawać wszystkie nogi.
Sprawdzenia stopnia przygotowania ogiera dokonuje Kierownik Zakładu w obecności członka Komisji.
Ogier, który nie spełnia któregoś z w/w wymogów, nie będzie przyjęty do Zakładu Treningowego.

Program próby:

Próba trwa dwa dni. W czasie treningu i próby obowiązuje uprzęż szorowa, jednolita dla wszystkich ogierów uczestniczących w treningu i próbie. Pożądane jest mierzenie czasu przy użyciu fotokomórki.

DZIEŃ PIERWSZY:

1. Próba na czworoboku wg załączonego programu
Próba na czworoboku przeprowadzona jest w pojeździe lekkim, 2-osowym, o dwóch dyszlach. Pojazd maratonowy jednokonny ze sprawnym hamulcem.

Lp.	Program	Ocenione elementy
1.	A - wjazd kłusem roboczym X - zatrzymanie, ukłon	utrzymanie linii prostej nieruchomość
2.	XGCM - kłus roboczy	utrzymanie rytmu i impulsu
3.	MXK - wydłużyć wyrok KAF - kłus roboczy	poszerzenie wykroku, utrzymanie impulsu. Przejścia
4.	FXH - wydłużyć wyrok HCM - kłus roboczy	poszerzenie wykroku, utrzymanie impulsu. Przejścia
5.	MXK - stęp pośredni	regularność i długość wykroku
6.	KAF - kłus roboczy	utrzymanie rytmu. Postawa
7.	FXH - stęp pośredni	regularność i długość wykroku
8.	HCMBRAD - kłus roboczy	utrzymanie rytmu. Postawa
9.	D - koło w prawo o średnicy 20 m D - koło w lewo o średnicy 20 m	regularność, dokładność figury. Zgięcie na kołach
10.	DX - kłus roboczy	utrzymanie linii prostej,

	X - zatrzymanie, ułkon	nieruchomość
Opuścić czworobok stępem pośrednim		

Oceny ogólne			
	Chody stęp	Obszerność, regularność, swoboda i takt	
	Chody kłus	Obszerność, regularność, swoboda i takt	
	Impuls	Chęć do ruchu naprzód, zaangażowanie zadu	
	Posłuszeństwo	Reakcja na pomoce, współpraca z powożącym, przepuszczalność	
	Przydatność do pracy w zaprzęgu	Utrzymanie rytmu, jezdność w zaprzęgu	
Maksymalna liczba punktów			

Skala ocen:

10 pkt.	- wybitny
9 pkt.	- bardzo dobry
8 pkt.	- dobry
7 pkt.	- dosyć dobry
6 pkt.	- zadawalający
5 pkt.	- dostateczny
4 pkt.	- niedostateczna
3 pkt.	- prawie zły
2 pkt.	- zły
1 pkt.	- bardzo zły

Punkty bonifikacyjne przyznaje się według poniższej tabeli:

Punkty czworobokowe	Punkty bonifikacyjne
48,5 – 50,0	– 10,0 pkt.
46,5 – 48,0	– 9,5 pkt.
44,5 – 46,0	– 9,0 pkt.
42,5 – 44,0	– 8,5 pkt.
40,5 – 42,0	– 8,0 pkt.
38,5 – 40,0	– 7,5 pkt.
36,5 – 38,0	– 7,0 pkt.
34,5 – 36,0	– 6,5 pkt.
32,5 – 34,0	– 6,0 pkt.
30,5 – 32,0	– 5,5 pkt.
28,5 – 30,0	– 5,0 pkt.
26,5 – 28,0	– 4,5 pkt.
24,5 – 26,0	– 4,0 pkt.

22,5 – 24,0	– 3,5 pkt.
20,5 – 22,0	– 3,0 pkt.
18,5 – 20,0	– 2,5 pkt.
16,5 – 18,0	– 2,0 pkt.
14,5 – 16,0	– 1,5 pkt.
14 i mniej	– dyskwalifikacja

2. Próba szybkości w kłusie na dystansie 1 km

Teren płaski, podłoże naturalne (piaszczyste, żwirowe, trawiaste). Pojazd jak w próbie na czworoboku.

Najlepszy wynik, za który przyznaje się maksymalną liczbę punktów bonifikacyjnych (10 pkt.) ustala się na 2 min 59 sek. Przejazd w czasie krótszym niż 2 min 59 sek. nie jest nagradzany dodatkowymi punktami bonifikacyjnymi. Przekroczenie czasu 3 min 50 sek. skutkuje dyskwalifikacją. Każde przejście przez ogiera z kłusa do galopu na 5 foulee jest karane dodaniem do uzyskanego czasu 5 sekund. Po 5. przejściu do galopu na 5 foulee następuje dyskwalifikacja.

Norma czasu			Norma czasu dla złych warunków pogodowych		
Czas od	Czas do	Pkt.	Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:02:59	10,0	i mniej	0:03:17	10,0
0:03:00	0:03:02	9,5	0:03:18	0:03:20	9,5
0:03:03	0:03:05	9,0	0:03:21	0:03:23	9,0
0:03:06	0:03:08	8,5	0:03:24	0:03:26	8,5
0:03:09	0:03:11	8,0	0:03:27	0:03:29	8,0
0:03:12	0:03:14	7,5	0:03:30	0:03:32	7,5
0:03:15	0:03:17	7,0	0:03:33	0:03:35	7,0
0:03:18	0:03:20	6,5	0:03:36	0:03:38	6,5
0:03:21	0:03:23	6,0	0:03:39	0:03:41	6,0
0:03:24	0:03:26	5,5	0:03:42	0:03:44	5,5
0:03:27	0:03:29	5,0	0:03:45	0:03:47	5,0
0:03:30	0:03:32	4,5	0:03:48	0:03:50	4,5
0:03:33	0:03:35	4,0	0:03:51	0:03:53	4,0
0:03:36	0:03:38	3,5	0:03:54	0:03:56	3,5
0:03:39	0:03:41	3,0	0:03:57	0:03:59	3,0
0:03:42	0:03:44	2,5	0:04:00	0:04:02	2,5
0:03:45	0:03:47	2,0	0:04:03	0:04:05	2,0
0:03:48	0:03:50	1,5	0:04:06	0:04:08	1,5
0:03:51	i więcej	dyskwalifikacja	0:04:09	i więcej	dyskwalifikacja

1. Próba wytrzymałości

Wymagany chód: kłus. Dystans 2 km. Teren płaski, podłoże naturalne (piaszczyste, żwirowe, trawiaste). Próba odbywa się w pojeździe z dwoma dyszelkami o długości zgodnej z regułami powożenia. Pojazdy muszą spełniać podstawowe warunki bezpieczeństwa. Obciążenie równe 100 % masy ciała ogiera (masa pojazdu + powożonego + ładunek).

Najlepszy wynik, za który przyznaje się maksymalną liczbę punktów bonifikacyjnych (10 pkt.) ustala się na 6 min 09 sek. Przejazd w czasie krótszym niż 6 min. 09 sek. nie jest nagradzany dodatkowymi punktami bonifikacyjnymi. Przekroczenie czasu 7 min. 51 sek. skutkuje dyskwalifikacją. Każde przejście przez ogiera z kłusa do galopu na 5 foulee jest karane dodaniem do uzyskanego czasu 5 sekund. Po 5. przejściu do galopu na 5 foulee następuje dyskwalifikacja.

Norma czasu		
Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:06:09	10,0
0:06:10	0:06:15	9,5
0:06:16	0:06:21	9,0
0:06:22	0:06:27	8,5
0:06:28	0:06:33	8,0
0:06:34	0:06:39	7,5
0:06:40	0:06:45	7,0
0:06:46	0:06:51	6,5
0:06:52	0:06:57	6,0
0:06:58	0:07:03	5,5
0:07:04	0:07:09	5,0
0:07:10	0:07:15	4,5
0:07:16	0:07:21	4,0
0:07:22	0:07:27	3,5
0:07:28	0:07:33	3,0
0:07:34	0:07:39	2,5
0:07:40	0:07:45	2,0
0:07:46	0:07:51	1,5
0:07:52	i więcej	dyskwalifikacja

Norma czasu dla złych warunków pogodowych		
Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:06:46	10,0
0:06:47	0:06:52	9,5
0:06:53	0:06:58	9,0
0:06:59	0:07:04	8,5
0:07:05	0:07:10	8,0
0:07:11	0:07:16	7,5
0:07:17	0:07:22	7,0
0:07:23	0:07:28	6,5
0:07:29	0:07:34	6,0
0:07:35	0:07:40	5,5
0:07:41	0:07:46	5,0
0:07:47	0:07:52	4,5
0:07:53	0:07:58	4,0
0:07:59	0:08:04	3,5
0:08:05	0:08:10	3,0
0:08:11	0:08:16	2,5
0:08:17	0:08:22	2,0
0:08:23	0:08:28	1,5
0:08:29	i więcej	dyskwalifikacja

2. Próba szybkości w stępie

Warunki dotyczące pojazdu, uprzęży, obciążenia i podłoża, jak w próbie wytrzymałości. Dystans 500 m.

Norma czasu 3 min 45 sek. Przejazd w czasie krótszym niż 3 min. 45 sek. nie jest nagradzany dodatkowymi punktami bonifikacyjnymi. Przekroczenie czasu 4 min. 53 sek. skutkuje

dyskwalifikacją. Każde przejście przez ogiera ze stępa do kłusa na 5 kroków jest karane dodaniem do uzyskanego czasu 5 sekund. Po 5. przejściu do kłusa na 5 kroków następuje dyskwalifikacja.

Norma czasu			Norma czasu dla złych warunków pogodowych		
Czas od	Czas do	Pkt.	Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:03:45	10,0	i mniej	0:04:08	10,0
0:03:46	0:03:49	9,5	0:04:09	0:04:12	9,5
0:03:50	0:03:53	9,0	0:04:13	0:04:16	9,0
0:03:54	0:03:57	8,5	0:04:17	0:04:20	8,5
0:03:58	0:04:01	8,0	0:04:21	0:04:24	8,0
0:04:02	0:04:05	7,5	0:04:25	0:04:28	7,5
0:04:06	0:04:09	7,0	0:04:29	0:04:32	7,0
0:04:10	0:04:13	6,5	0:04:33	0:04:36	6,5
0:04:14	0:04:17	6,0	0:04:37	0:04:40	6,0
0:04:18	0:04:21	5,5	0:04:41	0:04:44	5,5
0:04:22	0:04:25	5,0	0:04:45	0:04:48	5,0
0:04:26	0:04:29	4,5	0:04:49	0:04:52	4,5
0:04:30	0:04:33	4,0	0:04:53	0:04:56	4,0
0:04:34	0:04:37	3,5	0:04:57	0:05:00	3,5
0:04:38	0:04:41	3,0	0:05:01	0:05:04	3,0
0:04:42	0:04:45	2,5	0:05:05	0:05:08	2,5
0:04:46	0:04:49	2,0	0:05:09	0:05:12	2,0
0:04:50	0:04:53	1,5	0:05:13	0:05:16	1,5
0:04:54	i więcej	dyskwalifikacja	0:05:17	i więcej	dyskwalifikacja

Uwagi:

- W przypadku złych warunków podczas przeprowadzania próby dzielności (pogoda, podłoże) Komisja Oceny ma prawo złagodzić normy czasowe poszczególnych elementów próby (maksymalnie o 10%).
- W przypadku objawów złego samopoczucia ogiera podczas próby (np. kolka moczowa, kulawizna) Komisja Oceny ma prawo wycofać ogiera z próby.
- W przypadku, gdy wyniki osiągane przez jednego z ogierów w poszczególnych elementach próby znacznie odbiegają od rezultatów pozostałych ogierów w stawce, Komisja Oceny ma prawo wycofać ogiera z próby.
- Dyskwalifikacja w jednym z elementów próby (1 punkt bonifikacyjny za którykolwiek z elementów próby) oznacza automatyczną dyskwalifikację w wynikach końcowych próby dzielności – ogier nie kończy próby.

Na wynik próby składają się oceny wystawione przez Kierownika Zakładu Treningowego na podstawie obserwacji w trakcie treningu, ocen komisji wystawionych podczas dwóch dni próby i ocen obcego powożącego dokonującego oceny na 8-14 dni przed próbą. Oceny obcego powożącego wystawiane są na podstawie próby na czworoboku i oceny tych samych elementów, które następnie ocenia Komisja. Oceny obcego powożącego są przeliczane tak samo jak

oceny Komisji. Oceny te są przekazywane prowadzącemu księgę i nie są ujawniane do czasu zakończenia próby.

Kierownik Zakładu Treningowego zobowiązany jest do przedstawienia wyników oceny w przeddzień próby. Oceniając charakter i temperament Kierownik Zakładu Treningowego bierze pod uwagę to, że:

- *Charakter jest to zespół cech psychicznych, właściwych danemu koniowi, które przejawiają się w jego świadomym działaniu. Wyrazem charakteru konia jest również jego stosunek do innych koni oraz ludzi. W populacji można wyróżnić między innymi: konie łagodne lub gwałtowne, łatwe lub trudne w obsłudze, odważne lub tchórzliwe, przyjazne lub złośliwe. Poważnymi wadami charakteru z punktu widzenia użytkowości są trudności w obsłudze, agresja w stosunku do ludzi i innych koni, brak ambicji i woli walki u koni sportowych.*
- *Temperament jest to usposobienie konia wyrażające się w jego reakcjach psychoneurwowych na wydarzenia świata zewnętrznego. Reakcje te mogą mieć różne natężenie, szybkość i różny czas trwania. Dlatego też można rozróżnić kilka typów temperamentu, biorąc pod uwagę łatwość reakcji pobudzenia i hamowania na czynniki zewnętrzne. Z punktu widzenia częstych kontaktów z człowiekiem najlepiej, aby koń charakteryzował się zrównoważonym temperamentem.*

Podsumowanie zaprzęgowej próby dzielności ogierów

Lp.	Cecha	Ocena kierownika ZT	Ocena obcego powożącego	Ocena komisji	Waga cechy	Maksymalna liczba punktów w ocenie końcowej
1.	Charakter i zachowanie	10			1	10
2.	Przydatność do użytkowania zaprzęgowego	10			0,5	5
3.	Stęp w zaprzęgu	10			0,5	5
4.	Kłus w zaprzęgu	10			0,5	5
5.	Ocena obcego powożącego		10		1,5	15
6.	Ujeżdżenie			10	1,5	15
7.	Próba szybkości w kłusie			10	1,5	15
8.	Próba wytrzymałości			10	1,5	15
9.	Próba szybkości w stępie			10	1,5	15
	Ogółem	40	10	40		100

Wszystkie cechy są oceniane w skali 10-punktowej. Wynik końcowy stanowi suma punktów bonifikacyjnych uzyskanych w poszczególnych elementach próby, przemnożonych przez wagi tych cech.

W wynikach próby dzielności po 60-dniowym treningu zaprzęgowym nie będą stosowane oceny słowne (używane w metodzie indeksowej: wybitny, bardzo dobry itd.), a będzie podawany wynik punktowy ogiera, zajęte miejsce, liczba uczestniczących w próbie ogierów oraz średnia stawki i odchylenie standardowe (SD).

SD (odchylenie standardowe) w pierwszych latach ZT zaprzęgowego będzie liczone wspólnie dla stawki ogierów śląskich i szlachetnych. Natomiast wyniki próby dzielności sklasyfikowane zostaną osobno dla ogierów śląskich, osobno dla ogierów małopolskich i osobno dla grupy ogierów sp, wlkp i importowanych.

- Ogier sp, kończący ZT zaprzęgowy uzyskuje wpis do księgi, gdy uzyska wynik równy co najmniej średniej stawki.
- Ogier rasy małopolskiej oraz ogier rasy trapeńskiej hodowli polskiej, aby mógł być użyty w rozrodzie w rasie sp, musi uzyskać wynik równy co najmniej średniej stawki.
- Ogier importowany uzyskuje wpis do księgi, gdy uzyska wynik równy co najmniej średniej stawki + (plus) 1 SD.
- Ogier maści kolorowej uzyskuje wpis do księgi, gdy uzyska wynik równy co najmniej średniej stawki – (minus) 1 SD.

INFORMACJE DODATKOWE DOTYCZĄCE STACJONARNYCH PRÓB DZIELNOŚCI OGIERÓW

1. Sprawdzanie stopnia zajeżdżenia ogiera przed zakwalifikowaniem do ZT powinno odbywać się w obecności kierownika ZT oraz co najmniej jednego z członków komisji kwalifikacyjnej.
2. Podczas testu ogiery powinny być przyprowadzane na halę i tam dosiadane, również zsiadanie po zakończonej próbie dzielności winno odbywać się na hali, a konie powinny być wyprowadzane z hali w rękę (najlepiej, aby były za każdym razem ustawiane w rzędzie).
3. Każdy ogier zakwalifikowany do ZT powinien posiadać tzw. kartę zdrowia ogiera prowadzoną przez lekarza weterynarii danego ZT. Podawane na karcie te wpisywane są informacje dotyczące stanu zdrowia ogiera „na wejściu” do ZT oraz w trakcie treningu, przyczyn jego pauzowania, rozczyszczania oraz każdego zabiegu weterynaryjnego, któremu koń został poddany. Po zakończonej próbie karty te podpisane przez kierownika ZT oraz odpowiedzialnego lekarza weterynarii są przekazywane do biura PZHK. Na prośbę właściciela kopia karty ogiera będzie mu udostępniona.
4. W przypadku gdy ogier został zakwalifikowany i odbył 100-dniowy trening, ale nie przystąpił do próby, właściciel może ubiegać się o ponowne dopuszczenie ogiera do treningu w kolejnym terminie (pod warunkiem, że ogier nie przekroczył 4 lat). Najpóźniej na miesiąc przed terminem następnego naboru, właściciel zwraca się z pisemną prośbą do Komisji Księgi Stadnej o dopuszczenie ogiera do treningu. Ogier musi być ponownie przedstawiony komisji kwalifikacyjnej, w celu przyjrzenia się jego kondycji. Ogier taki, podobnie jak wszystkie ogiery przedstawiane do kwalifikacji, powinien posiadać zaświadczenie lekarza powiatowego o stanie zdrowia, szczepienie przeciwko grypie oraz powinien być zbadany przez lekarza weterynarii w ZT przed dopuszczeniem do kwalifikacji.
5. W przypadku, gdy ogier został wyłączony z treningu, o kontynuacji treningu decyduje właściciel ogiera po konsultacji z kierownikiem ZT oraz lekarzem weterynarii odpowiedzialnym za dany ZT. Kierownik ZT musi poinformować właściciela o wyłączeniu ogiera z treningu i przedłożyć mu orzeczenie lekarza ZT po zakończeniu leczenia.

6. Ogier, który został wycofany z pierwszego treningu z powodu kontuzji i/lub choroby, może przystąpić do powtórnego treningu na takich samych warunkach dotyczących wieku i kosztów, jak inne ogiery powtarzające trening. W tym przypadku wynik końcowy nie jest obniżany o 10%. **(późniejsze)**
7. Ogier, który:
 - ostanie wycofany przez właściciela przed końcem treningu, z innego powodu niż kontuzja i/lub choroba
 - nie zda próby dzielności (ocena niedostateczna),
 - zda próbę dzielności, ale z wynikiem niewystarczającym do wpisu do księgi,może przystąpić do ponownego treningu i próby w roku następnym, ale jedynie w ZT o tym samym profilu w jakim był poddawany treningowi pierwotnie, pod warunkiem, że spełnia wymagania dotyczące wieku. W takim wypadku właściciel ogiera jest zobowiązany pokryć całkowite koszty ponownego treningu. Wynik końcowy próby dzielności ogiera po drugim stacjonarnym treningu jest obniżany o 10% i jest wynikiem ostatecznym (nawet jeśli jest gorszy od wyniku uzyskanego po pierwszym stacjonarnym treningu). Właściciel, który bez uzasadnionych przyczyn, zaakceptowanych przez PZHK, wycofa przed końcem treningu ogiera, jest zobowiązany opłacić całość kosztów treningu.
8. Przy podejrzeniu o porażenie krtani, kierownik ZT informuje o powyższym fakcie właściciela, a także powiadamia go o terminie badania endoskopowego. Badanie to dokonywane jest przez lekarza z listy PZHK. Koszty badania ponosi właściciel. W karcie ogiera odnotowywany jest wynik tego badania.
9. Jeden z członków komisji uznającej ogiery obecny na „teście połówkowym”, przedstawia PZHK szczegółowy raport, w którym charakteryzuje każdego ogiera prezentowanego podczas tego sprawdzianu. Uwagi te winny dotyczyć: kondycji, skoków luzem, oceny chodów podstawowych i podstawowego wyszkolenia, które można ocenić na podstawie jazdy w zastępach. Każdy właściciel może poprosić o kopię raportu z charakterystyką jego ogiera (oryginał zostaje w biurze PZHK). Raport nie jest podawany w formie ocen tylko w formie opisu słownego.

3. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI OGIERÓW PO POŁOWYM 100-DNIOWYM TRENINGU WIERZCHOWYM (OGIERY 3-4-LETNIE)

Etap I – kwalifikacja

1. Miejsca kwalifikacji: min. 2 na terenie Polski dysponujące halą odpowiednią do prezentacji ogierów, zapleczem stajennym oraz personelem o odpowiednich kwalifikacjach do nadzorowania koni podczas oceny skoków i ruchu luzem.
Warunkiem przeprowadzenia kwalifikacji w danym miejscu jest zgłoszenie i uiszczenie opłaty wpisowej za minimum 10 ogierów, co najmniej miesiąc przed planowanym terminem kwalifikacji. W przypadku niespełnienia tego warunku, na wniosek właściciela, ogier może zostać przeniesiony w inne miejsce kwalifikacji.
2. Termin kwalifikacji: kwiecień-maj, termin rozpoczęcia treningu początek lipca (w okresie między kwalifikacją i rozpoczęciem treningu właściciel powinien wstępnie przygotować ogiera pod siodłem). Czas trwania treningu ok. 100 dni.
3. Kwalifikacji dokonuje komisja wyznaczona przez PZHK.
4. Wiek kwalifikowanych ogierów: do kwalifikacji można przedstawić ogierzy 4-letnie i 3-letnie urodzone do 15 października. Po podpisaniu umowy na trening koń 4 letni nie ma prawa startu w kwalifikacjach do MPMK oraz w innych zawodach jeździeckich. W przyszłości przewiduje się kwalifikację tylko dla koni 3 letnich.
5. Rasy kwalifikowanych ogierów: konie ras, dla których księgi prowadzi PZHK, konie ras, dla których księgi prowadzą związki zrzeszone w WBFSH i uznane przez Komisje Ksiąg Stadnych PZHK, konie trakeńskie urodzone w Polsce oraz konie pełnej krwi angielskiej i czystej krwi arabskiej.
6. Ogierzy są kwalifikowane w czterech grupach:
 - Grupa A** - ogierzy ujeżdżeniowe
 - Grupa B** - ogierzy skokowe
 - Grupa C** - ogierzy tzw. zaawansowane w krew - min. 50% xx, oo lub xxoo, wszystkie ogierzy małopolskie oraz ogierzy wielkopolskie z rodowodami kwalifikującymi je do programu ochrony zasobów genetycznych.
 - Grupa D** – ogierzy kwalifikowane do ZT zaprzęgowego. Preferowane będą ogierzy maści: srokaty, izabelowaty, tarantowaty, ogierzy rasy polski koń szlachetny półkrwi II dział, jak również wskazane przez Komisję kwalifikacyjną oraz ogierzy wielkopolskie i małopolskie z rodowodami kwalifikującymi do programu ochrony zasobów genetycznych.

Kwalifikacja do poszczególnych grup odbywa się na podstawie analizy rodowodowej przeprowadzonej przez odpowiednie Komisje Ksiąg Stadnych (KKS) przy PZHK, na podstawie zgłoszeń. KKS może podjąć decyzję o niedopuszczeniu ogiera do kwalifikacji ze względów rodowodowych.

7. Program kwalifikacji

Dzień pierwszy:

- a. Identyfikacja i pomiary zoometryczne
- b. Badania weterynaryjne – karta zdrowia ogiera – załącznik nr 1.

Dzień drugi:

- c. ocena eksterieru i ruchu w ręku w stępie i kłusie – zgodnie z obecnie funkcjonującym systemem bonitacyjnym. Ogier musi uzyskać min. 78 pkt. Równolegle prowadzona jest ocena liniowa.
- d. Ocena na twardej nawierzchni: sprawdzająca poprawność chodu w stępie i kłusie (ocena postawy kończyn przednich i tylnych).
- e. Ocena metodą punktową i równolegle liniową - ruchu luzem (po ósemce) i skoków luzem w hali (zgodnie z załącznikiem nr 6 i 7). Wynik końcowy podawany jest po dwóch dniach oceny. Dodatkowo prowadzona jest ocena liniowa w/w elementów.

Podczas kwalifikacji obowiązuje: wędzidło grube, dwuczęściowe lub z łącznikiem, dopuszczalne oliwkowe. Nachrapnik klasyczny - angielski, hanowerski lub kombinowany. Podczas oceny ruchu i skoków luzem dopuszcza się wyłącznie ochraniacze kończyn przednich.

Minimalne wymagania dla ogierów:

Grupa A – ogier jest zakwalifikowany do następnego etapu po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,5 z ocen za: stęp, kłus i galop luzem, przy czym żadna z cech nie może zostać oceniona poniżej 6,8 punktu.

Grupa B – ogier jest zakwalifikowany do następnego etapu po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,5 za skoki luzem i galop, przy czym skoki luzem muszą być ocenione na minimum 7,5 punktu.

Grupa C – ogier jest zakwalifikowany do następnego etapu po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,2 za: skoki luzem, stęp, kłus i galop luzem, przy czym żadna z cech nie może zostać oceniona poniżej 6,0 punktów.

Grupa D – ogier jest zakwalifikowany do ZT zaprzęgowego po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,0 pkt. z ocen za: stęp, kłus, galop luzem, a w przypadku ogierów tzw. maści kolorowych – średniej 6,0 pkt.

8. Po zakończeniu oceny komisja ogłasza werdykt dla każdego ogiera z osobna, odnośnie jego zakwalifikowania bądź niezakwalifikowania do etapu II. UWAGA! Dodatkowo ocenie podlega jakość rodowodu. Negatywna ocena rodowodu może być przyczyną niezakwalifikowania ogiera do etapu II.

9. Po kwalifikacji właściciele wszystkich ogierów otrzymują kopię bonitacji, oceny liniowej oraz pisemny komentarz na temat ogiera.

10. Właściciele ogierów zakwalifikowanych wstępnie do II etapu mają 35 dni na dostarczenie wyników badań DNA potwierdzających pochodzenie ogiera po obojgu rodzicach i ewentualnie wyniku badania w kierunku porażenia krtani (jeżeli ogier nie został poddany takiemu badaniu w czasie kwalifikacji). Po otrzymaniu opisu zdjęć RTG stawów kończyn ogierów zakwalifikowanych w I etapie PZHK podejmuje ostateczną decyzję o kwalifikacji do II etapu.

11. Właściciel zakwalifikowanego wstępnie ogiera ma 14 dni od momentu kwalifikacji na oficjalne zgłoszenie miejsca treningu ogiera oraz dostarczenie zdjęć RTG kończyn (jeżeli nie były wykonane podczas kwalifikacji). PZHK podpisuje umowę na trening z właścicielem, który jest zobowiązany do trenowania ogiera zgodnie z programem studyjnym (załączniki nr 2 i 2 a) i w miejscu spełniającym wymagania określone w załączniku nr 3.

Etap II – trening i kontrola

1. Obowiązkowa kontrola komisyjna odbywa się po około 60 dniach od rozpoczęcia treningu, w wyznaczonych przez PZHK miejscach. Ogier, który nie zostanie przedstawiony do kontroli w żadnym z wyznaczonych miejsc, zostaje wykluczony z treningu, a umowa z właścicielem rozwiązana.

2. Stopień wytrenowania i przygotowania ogiera do próby dzielności ocenia minimum 2 członków Komisji Oceny.

3. Ogiery muszą być obowiązkowo zaprezentowane w ręku na twardej nawierzchni, pod siodłem w ruchu (wszystkie grupy) oraz skokach z kłusa (grupa B i C). Podczas prezentacji wierzchem obowiązuje: wędzidło grube, dwuczęściowe lub z łącznikiem, dopuszczalne oliwkowe. Nachrapnik klasyczny - angielski, hanowerski lub kombinowany. Dopuszczalna długość palcata do 75 cm z rękojeścią. Dopuszcza się ochraniacze na kończyny przednie. Komisja jest zobowiązana do sprawdzenia prawidłowości dopasowania rzędu końskiego. Ogier pod siodłem musi poruszać się płynnie i spokojnie w trzech chodach. Oprócz tego ocenie podlega ogólny stan zdrowia, kondycja i pielęgnacja ogiera.

4. Komisja sporządza protokół oraz ewentualnie krótki materiał video obejmujący pracę ogiera pod siodłem w każdym z chodów.

5. Dodatkową kontrolę warunków treningu mogą przeprowadzić inne osoby upoważnione przez PZHK.

6. Negatywna ocena w wyniku kontroli może skutkować niedopuszczeniem ogiera do kolejnego etapu.

Etap III – próba dzielności

1. Ocena wszystkich ogierów, które zaliczyły etapy I i II, odbywać się będzie po ok. 100 dniach treningu w jednym, wskazanym przez PZHK miejscu, dysponującym odpowiednią do prezentacji ogierów halą, zapleczem stajennym (stajnia boksowa), miejscem do oceny koni na twardej nawierzchni oraz placem do oceny koni na trójkącie o wym. ok. 30x30x30m.

2. Termin próby: październik

3. Oceny dokonuje komisja wyznaczona przez PZHK.

4. Program próby:

Dzień pierwszy:

- a) Identyfikacja, pomiary zoometryczne, badanie weterynaryjne
- b) Ocena eksterieru oraz ruchu w ręku w stępie i klusie zgodnie z obecnie funkcjonującym systemem bonitacyjnym (weryfikacja oceny kwalifikacyjnej).
- c) Ocena na twardej nawierzchni sprawdzająca poprawność chodu (ocena postawy kończyn przednich i tylnych)

d) Schemat próby dla poszczególnych grup:

Grupa A - ogiery ujeżdżeniowe – prezentacja przed komisją oceny zgodnie z programem (załącznik nr 4). Ogier prezentowany jest przez jeźdźcę wskazanego przez właściciela, który nie może pełnić funkcji testera podczas próby.

Grupa B - ogiery skokowe – prezentacja przed komisją oceny zgodnie z programem przeprowadzania oceny skoków pod jeźdźcą (załącznik nr 5). Ogier prezentowany jest przez jeźdźcę wskazanego przez właściciela, który nie może pełnić funkcji testera podczas próby.

Grupa C – prezentacja w ruchu (załącznik nr 4) i w skokach (załącznik nr 5) pod jeźdźcą wskazanym przez właściciela, który nie może pełnić funkcji testera podczas próby.

Ogier oceniane są indywidualnie.

Dzień drugi:

a) Schemat próby dla poszczególnych grup:

Grupa A - ogiery ujeżdżeniowe – prezentacja przed komisją oceny zgodnie z programem ujeżdżenia (załącznik nr 4). Ogier jest prezentowany oraz oceniany również przez jeźdźcę testera.

Grupa B - ogiery skokowe – prezentacja przed komisją oceny zgodnie z programem przeprowadzania oceny skoków pod jeźdźcą (załącznik nr 5). Ogier jest prezentowany oraz oceniany również przez jeźdźcę testera.

Grupa C - prezentacja przed komisją oceny zgodnie z programem ujeżdżenia (załącznik nr 4) oraz zgodnie z programem przeprowadzania oceny skoków pod jeźdźcą (załącznik nr 5). Ogier jest prezentowany oraz oceniany również przez jeźdźców testerów.

Przed oceną obcego jeźdźcy ogiery są rozprężane przez jeźdźcę, którego wskaże właściciel.

Jeźdźcy testerzy oceniają: ujeżdżeniowcy – ogiery z grupy A, skoczkowie – ogiery z grupy B, WKKWiści - ogiery z grupy C.

Wynik końcowy Komisji podawany jest po dwóch dniach oceny.

Po każdym z punktów powyższego programu komisja może zdecydować o niedopuszczeniu ogiera do punktu następnego. Ogier musi być oceniony we wszystkich elementach próby, żeby być sklasyfikowanym. Po zakończeniu oceny komisja ogłasza werdykt dla każdego ogiera osobno, odnośnie jego zakwalifikowania bądź nie do hodowli.

Minimalne wymagania dla ogierów:

Grupa A – ogier zdaje próbę po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,5 z ocen za: stęp, klus, galop pod jeźdźcą (ocenia Komisja) oraz jezdność (ocenia jeźdźcie testowy), przy czym żadna z cech nie może zostać oceniona poniżej 6,8 punktu.

Grupa B - ogier zdaje próbę po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,5 za: galop, skoki pod jeźdźcem (ocenia Komisja) oraz jezdność (ocenia jeźdźcie testowy), przy czym ocena za skoki pod jeźdźcem nie może być niższa niż 7,5.

Grupa C - ogier zdaje próbę po uzyskaniu minimum średniej arytmetycznej 7,2 za: skoki pod jeźdźcem, stęp, kłus i galop (ocenia Komisja) oraz jezdność (ocenia jeźdźcie testowy), przy czym żadna z cech nie może zostać oceniona poniżej 6,0 punktów.

Właściciele wszystkich ogierów otrzymują kopię bonitacji, oceny liniowej oraz pisemny komentarz na temat ogiera.

INFORMACJE DODATKOWE DOTYCZĄCE POŁOWEJ PRÓBY DZIELNOŚCI OGIERÓW

1. W przypadku gdy ogier odbył polowy lub stacjonarny 100-dniowy trening wierzchowy, ale nie przystąpił do próby, właściciel może ubiegać się o ponowne dopuszczenie ogiera do treningu w kolejnym terminie (pod warunkiem, że ogier nie przekroczył wieku 4 lat). Najpóźniej na miesiąc przed terminem następnego naboru do treningu wierzchowego, właściciel zwraca się z pisemną prośbą do Komisji Księgi Stadnej o dopuszczenie ogiera do treningu. Ogier musi być ponownie przedstawiony komisji kwalifikacyjnej. Ogier taki, podobnie jak wszystkie ogiery przedstawiane do kwalifikacji, powinien posiadać zaświadczenie lekarza powiatowego o stanie zdrowia, szczepienie przeciwko grypie oraz być zbadany przez lekarza weterynarii przed dopuszczeniem do kwalifikacji.

a) Ogier, który został wycofany z pierwszego treningu z powodu kontuzji i/lub choroby, może przystąpić do powtórnego treningu na takich samych warunkach dotyczących wieku i kosztów, jak inne ogiery powtarzające trening. W tym przypadku wynik końcowy nie jest obniżany o 10%.

b) Ogier, który:

- zostanie wycofany przez właściciela przed końcem treningu, z innego powodu niż kontuzja i/lub choroba
 - nie zda próby dzielności (ocena niedostateczna),
 - zda próbę dzielności, ale z wynikiem niewystarczającym do wpisu do księgi,
- może przystąpić do ponownego treningu i próby w roku następnym, pod warunkiem, że spełnia wymagania dotyczące wieku. W takim wypadku właściciel ogiera jest zobowiązany pokryć całkowite koszty ponownego treningu. Wynik końcowy próby dzielności ogiera po drugim stacjonarnym treningu jest obniżany o 10% i jest wynikiem ostatecznym (nawet jeśli jest gorszy od wyniku uzyskanego po pierwszym stacjonarnym treningu).

2. Właściciel, który bez uzasadnionych przyczyn, zaakceptowanych przez PZHK, wycofa przed końcem treningu ogiera, jest zobowiązany opłacić całość kosztów treningu.

3. Od 2018 roku kwalifikacja do hodowli będzie czasowa. Ogier w celu uzyskania licencji dożywotniej będzie musiał uzyskać kwalifikację do Mistrzostw Polski Młodych Koni do siódmego roku życia łącznie. Ogier z grupy A do MPMK w ujeżdżeniu, z grupy B – MPMK w skokach, z grupy C – MPMK w WKKW lub ujeżdżeniu lub w skokach.

Ogiery, które nie były poddane stacjonarnemu lub polowemu treningowi, zakończonemu próbą dzielności lub nie zdały tej próby, mogą uzyskać wpis do księgi po zdaniu jednej z prób alternatywnych.

II. KLACZE

1. Kwalifikacja do hodowli odbywa się na następującej podstawie:
 - a) ocena rodowodu pod kątem wartości hodowlanej i użytkowej przodków,
 - b) wzrost, rozwój, zdrowotność,
 - c) prawidłowość budowy i ruchu,
 - d) ocena charakteru i temperamentu,
 - e) urodzenie jednego źrebca lub stwierdzone pokrycie.

2. Warianty prób użytkowości:

Próby użytkowości klaczy nie są obligatoryjne.

Klacz poddawane stacjonarnym i polowym próbom dzielności mają być w dniu próby mierzone i bonitowane w celu wpisu do księgi. Nie obowiązują ograniczenia wiekowe klaczy zdających stacjonarne i polowe próby dzielności, a od wyniku końcowego próby dzielności nie są odejmowane punkty ze względu na wiek.

1. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI KLACZY PO STACJONARNYM 60-DNIOWYM TRENINGU WIERZCHOWYM (KLACZE 3-LETNIE I STARSZE)

Kierownik ZT, w uzasadnionej sytuacji może pozwolić trenerowi na doprowadzenie klaczy w rękę do kombinacji. W tym etapie próby klacze mogą brać udział w ochraniaczach. Przed oceną skoków, klacz powinna mieć możliwość swobodnego ruchu w tzw. korytarzu rozprężeniowym, nie zawierającym przeszkód.

Program obejmuje następujące elementy:

1. charakter (oceniany w skali do 10 pkt.),
2. temperament (oceniany w skali do 10 pkt.),
3. przydatność do treningu (oceniana w skali do 10 pkt.),
4. skoki luzem w korytarzu (w skali do 10 pkt. ocenia się:
 - energię,
 - styl skoku,
 - łatwość i możliwości skokowe,
 - odwagę;

Kombinacja: wskazówka (drąg) w odległości 6 m od ściany – 2,8-3,0 m – koperta – 6,5-7,2 m – stacjonata – 6,8-7,5 m – stacjonata / okser / doublebarre

Kolejność przebiegów:

1. wskazówka + koperta + ewentualnie drąg (deski) w miejscach stacjonaty i oksera – max. 2 przebiegi
2. wskazówka + koperta + stacjonata (40-70 cm) + stacjonata (70-90 cm) – max. 2 przebiegi
3. wskazówka + koperta + stacjonata (40-70 cm) + stacjonata / okser / doublebarre (max. 140 cm wysokości i 140 cm szerokości) – max. 5 przebiegów

Komisja Oceny uwzględniając warunki panujące w miejscu przeprowadzania próby oraz dyspozycję konia w trakcie próby decyduje o:

- ilości przebiegów w ramach określonych w punktach 1-3
- ewentualnym dodaniu drągów (desek) w dystansie

- gabarytach przeszkód w zakresie określonym w punktach 2-3
 - odległościach między przeszkodami w zakresie określonym na schemacie
 - rodzaju ostatniej przeszkody (stacjonarna /okser / doublebarre) w punkcie 3
- 5. praca w stępie pod jeźdźcem**, w skali do 10 pkt. ocenia się:
- energię,
 - długość kroku,
 - regularność,
- 6. praca w kłusie pod jeźdźcem**, w skali do 10 pkt. ocenia się:
- energię,
 - długość kroku,
 - regularność,
- 7. praca w galopie pod jeźdźcem** (tempo 350 m/min) w skali do 10 pkt. ocenia się:
- energię,
 - regularność,
 - lekkość przodu,
 - zaangażowanie zadu,
- 8. jeźdźność** w skali do 10 pkt. ocenia się:
- chęć do pracy z jeźdźcem
 - reakcje na podstawowe pomoce jeździeckie.

Oceny elementów 1), 2), 3) dokonuje kierownik zakładu treningowego.

Oceny elementów 4), 5), 6), 7) dokonuje komisja, natomiast 8) – jeździec testowy.

Jeździec testowy ocenia klacze na podstawie pracy w stępie, kłusie i galopie.

Niezaliczenie jednego elementu próby (dyskwalifikacja w jednym z elementów próby) powoduje niezaliczenie całej próby dzielności.

Ocena z dokładnością do 0,5 pkt.

WYNIK:

ocena	proponowana skala ocen
Wybitna	72,0-80,0 pkt
bardzo dobra	63,0-71,9 pkt
Dobra	54,0-62,9 pkt
Dostateczna	45,0-53,9 pkt
niedostateczna	poniżej 45,0 pkt

2. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI KLACZY PO POŁOWYM TRENINGU WIERZCHOWYM (KLACZE 3-LETNIE I STARSZE)

Minimalna liczba klaczy przystępujących do połowej próby wierzchowej wynosi 5 sztuk.

Próba obejmuje następujące elementy:

Skoki luzem w korytarzu

Kombinacja: wskazówka (drąg) w odległości 6 m od ściany – 2,8-3,0 m – koperta – 6,5-7,2 m – stacjonata – 6,8-7,5 m – stacjonata / okser / doublebarre

Kolejność przebiegów:

1. wskazówka + koperta + ewentualnie drągi (deski) w miejscach stacjonaty i oksera – max. 2 przebiegi
2. wskazówka + koperta + stacjonata (40-70 cm) + stacjonata (70-90 cm) – max. 2 przebiegi
3. wskazówka + koperta + stacjonata (40-70 cm) + stacjonata / okser / doublebarre (max. 140 cm wysokości i 140 cm szerokości) – max. 5 przebiegów

Komisja Oceny uwzględniając warunki panujące w miejscu przeprowadzania próby oraz dyspozycję konia w trakcie próby decyduje o:

- ilości przebiegów w ramach określonych w punktach 1-3
- ewentualnym dodaniu drągów (desek) w dystansie
- gabarytach przeszkód w zakresie określonym w punktach 2-3
- odległościach między przeszkodami w zakresie określonym na schemacie
- rodzaju ostatniej przeszkody (stacjonata / okser / doublebarre) w punkcie 3

1. W skali do 10 pkt. ocenia się:

- styl skoku,
- łatwość i możliwości skokowe
- odwagę,

2. Praca w stępie pod jeźdźcem, w skali do 10 pkt. ocenia się:

- energię,
- długość kroku,
- regularność.

3. Praca w kłusie pod jeźdźcem, w skali do 10 pkt. ocenia się:

- energię,
- długość kroku,
- regularność.

4. Praca w galopie pod jeźdźcem (tempo 350 m/min), w skali do 10 pkt. ocenia się:

- energię,
- regularność,
- lekkość przodu,
- zaangażowanie zadu.

5. Jeźdźność, w skali do 10 pkt. ocenia się:

- chęć do pracy z jeźdźcem
- reakcje na podstawowe pomoce jeździeckie.

Oceny elementów 1), 2), 3), 4) dokonuje komisja, natomiast 5) – jeździec testowy. Jeździec testowy ocenia klacze na podstawie pracy w stępie, kłusie i galopie. Ocena z dokładnością do 0,5 pkt.

WYNIK:

wyb.	45-50 pkt.
bdb.	40-44,99 pkt.
dobra	35-39,99 pkt.
dost.	30-34,99 pkt.
ndst	poniżej 30 pkt.

Klacz, która nie zdała próby dzielności ma prawo do jej powtórzenia bez ograniczeń czasowych.

3. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI KLACZY PO STACJONARNYM 60-DNIOWYM TRENINGU ZAPRZĘGOWYM (KLACZE 3-LETNIE I STARSZE)

Stacjonarnej próbie zaprzęgowej mogą zostać poddane klacze spełniające poniższe warunki:

- wpisane lub spełniające warunki wpisu do ksiąg stadnych koni rasy sp (w tym importowane);
- jałowe lub nisko żrebne (maksymalnie do 4. miesiąca ciąży włącznie w momencie rozpoczęcia treningu);
- zbonitowane podczas kwalifikacji na minimum 72 pkt;
- przyzwyczajone do podawania wszystkich nóg, oprowadzania w rękę oraz lonżowania w obie strony w ogłowie z okularami oraz w uprzęży z podogoniem i podpinką, bez wymogu oprzęgania

Jeśli klacz nie spełnia w/w wymogów, nie zostanie przyjęta do Zakładu Treningowego.

Klacz poddawane stacjonarnym i polowym próbom dzielności mają być w dniu próby mierzone i bonitowane w celu wpisu do księgi.

Nie obowiązują ograniczenia wiekowe klaczy zdających stacjonarne i polowe próby dzielności, a od wyniku końcowego próby dzielności nie są odejmowane punkty ze względu na wiek.

Program próby

Próba trwa dwa dni. W czasie treningu i próby obowiązuje uprzęż szorowa, jednolita dla wszystkich klaczy uczestniczących w treningu i próbie. Pożądane jest mierzenie czasu przy użyciu fotokomórki.

Dzień pierwszy:

1. Próba na czworoboku wg załączonego programu.

Próba na czworoboku przeprowadzona jest w pojeździe lekkim, 2-osiowym, o dwóch dyszlach. Pojazd maratonowy jednokonny ze sprawnym hamulcem.

Lp.	Program	Ocenione elementy
1.	A - wjazd kłusem roboczym X - zatrzymanie, ukłon	utrzymanie linii prostej nieruchomość
2.	XGCM - kłus roboczy	utrzymanie rytmu i impulsu
3.	MXK - wydłużyć wyrok KAF - kłus roboczy	poszerzenie wykroku, utrzymanie impulsu. Przejścia
4.	FXH - wydłużyć wyrok HCM - kłus roboczy	poszerzenie wykroku, utrzymanie impulsu. Przejścia
5.	MXK - stęp pośredni	regularność i długość wykroku
6.	KAF - kłus roboczy	utrzymanie rytmu. Postawa
7.	FXH - stęp pośredni	regularność i długość wykroku
8.	HCMBRAD - kłus roboczy	utrzymanie rytmu. Postawa
9.	D - koło w prawo o średnicy 20 m D - koło w lewo o średnicy 20 m	regularność, dokładność figury. Zgięcie na kołach
10.	DX - kłus roboczy X - zatrzymanie, ukłon	utrzymanie linii prostej, nieruchomość
Opuścić czworobok stępem pośrednim		

Oceny ogólne			
1.	Chody stęp	Obszerność, regularność, swoboda i takt	10
2.	Chody kłus	Obszerność, regularność, swoboda i takt	10
3.	Impuls	Chęć do ruchu naprzód, zaangażowanie zadu	10
2.	Posłuszeństwo	Reakcja na pomoce, współpraca z powożącym, przepuszczalność	10
5.	Przydatność do pracy w zaprzęgu	Utrzymanie rytmu, jezdność w zaprzęgu	10
Maksymalna liczba punktów			50

Skala ocen:

- 10 pkt. – ocena wybitna
- 9 pkt. – ocena bardzo dobra
- 8 pkt. – ocena dobra
- 7 pkt. – ocena zadowalająca
- 6 pkt. – ocena dostateczna
- 5 pkt. – ocena mierna
- 4 pkt. – ocena nie zadowalająca
- 3 pkt. – ocena zła

Punkty bonifikacyjne przyznaje się według poniższej tabeli:

Punkty czworobokowe	Punkty bonifikacyjne
48,5 – 50,0	– 10,0 pkt.
46,5 – 48,0	– 9,5 pkt.
44,5 – 46,0	– 9,0 pkt.
42,5 – 44,0	– 8,5 pkt.
40,5 – 42,0	– 8,0 pkt.
38,5 – 40,0	– 7,5 pkt.
36,5 – 38,0	– 7,0 pkt.
34,5 – 36,0	– 6,5 pkt.
32,5 – 34,0	– 6,0 pkt.
30,5 – 32,0	– 5,5 pkt.
28,5 – 30,0	– 5,0 pkt.
26,5 – 28,0	– 4,5 pkt.
24,5 – 26,0	– 4,0 pkt.
22,5 – 24,0	– 3,5 pkt.
20,5 – 22,0	– 3,0 pkt.
18,5 – 20,0	– 2,5 pkt.
16,5 – 18,0	– 2,0 pkt.
14,5 – 16,0	– 1,5 pkt.
14 i mniej	– dyskwalifikacja

2. Próba szybkości w kłusie na dystansie 1 km.

Teren płaski, podłoże naturalne (piaszczyste, żwirowe, trawiaste). Pojazd jak w próbie na czworoboku.

Najlepszy wynik, za który przyznaje się maks. liczbę punktów bonifikacyjnych (10 pkt.), ustala się na 2 min 59 sek. Przejazd w czasie krótszym niż 2 min 59 sek nie jest nagradzany dodatkowymi punktami bonifikacyjnymi. Przekroczenie czasu 3 min 50 sek skutkuje dyskwalifikacją. Każde przejście przez klacz z kłusa do galopu na 5 foulee jest karane dodaniem do uzyskanego czasu 5 sekund. Po 5 przejściach do galopu na 5 foulee następuje dyskwalifikacja.

Norma czasu		
Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:02:59	10,0
0:03:00	0:03:02	9,5
0:03:03	0:03:05	9,0
0:03:06	0:03:08	8,5
0:03:09	0:03:11	8,0
0:03:12	0:03:14	7,5
0:03:15	0:03:17	7,0
0:03:18	0:03:20	6,5
0:03:21	0:03:23	6,0
0:03:24	0:03:26	5,5
0:03:27	0:03:29	5,0
0:03:30	0:03:32	4,5
0:03:33	0:03:35	4,0
0:03:36	0:03:38	3,5
0:03:39	0:03:41	3,0
0:03:42	0:03:44	2,5
0:03:45	0:03:47	2,0
0:03:48	0:03:50	1,5
0:03:51	i więcej	dyskwalifikacja

Norma czasu dla złych warunków pogodowych		
Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:03:17	10,0
0:03:18	0:03:20	9,5
0:03:21	0:03:23	9,0
0:03:24	0:03:26	8,5
0:03:27	0:03:29	8,0
0:03:30	0:03:32	7,5
0:03:33	0:03:35	7,0
0:03:36	0:03:38	6,5
0:03:39	0:03:41	6,0
0:03:42	0:03:44	5,5
0:03:45	0:03:47	5,0
0:03:48	0:03:50	4,5
0:03:51	0:03:53	4,0
0:03:54	0:03:56	3,5
0:03:57	0:03:59	3,0
0:04:00	0:04:02	2,5
0:04:03	0:04:05	2,0
0:04:06	0:04:08	1,5
0:04:09	i więcej	dyskwalifikacja

Dzień drugi

3. Próba wytrzymałości.

Wymagany chód: kłus. Dystans 2 km. Teren płaski, podłoże naturalne (piaszczyste, żwirowe, trawiaste). Próba odbywa się w pojeździe z dwoma dyszelkami o długości zgodnej z regułami powożenia. Pojazdy muszą spełniać podstawowe warunki bezpieczeństwa. Obciążenie równe 100 % masy ciała klaczy (masa pojazdu + powożącego + ładunek).

Najlepszy wynik, za który przyznaje się maksymalną liczbę punktów bonifikacyjnych (10 pkt.), ustala się na 6 min 09 sek. Przejazd w czasie krótszym niż 6 min 09 sek nie jest nagradzany dodatkowymi punktami bonifikacyjnymi. Przekroczenie czasu 7 min 51 sek skutkuje dyskwalifikacją. Każde przejście przez klacz z kłusa do galopu na 5 foulee jest karane dodaniem do uzyskanego czasu 5 sekund. Po 5 przejściach do galopu na 5 foulee następuje dyskwalifikacja.

Norma czasu		
Czas od	Czas do	Pkt.

Norma czasu dla złych warunków pogodowych		
Czas od	Czas do	Pkt.

i mniej	0:06:09	10,0
0:06:10	0:06:15	9,5
0:06:16	0:06:21	9,0
0:06:22	0:06:27	8,5
0:06:28	0:06:33	8,0
0:06:34	0:06:39	7,5
0:06:40	0:06:45	7,0
0:06:46	0:06:51	6,5
0:06:52	0:06:57	6,0
0:06:58	0:07:03	5,5
0:07:04	0:07:09	5,0
0:07:10	0:07:15	4,5
0:07:16	0:07:21	4,0
0:07:22	0:07:27	3,5
0:07:28	0:07:33	3,0
0:07:34	0:07:39	2,5
0:07:40	0:07:45	2,0
0:07:46	0:07:51	1,5
0:07:52	i więcej	dyskwalifikacja

i mniej	0:06:46	10,0
0:06:47	0:06:52	9,5
0:06:53	0:06:58	9,0
0:06:59	0:07:04	8,5
0:07:05	0:07:10	8,0
0:07:11	0:07:16	7,5
0:07:17	0:07:22	7,0
0:07:23	0:07:28	6,5
0:07:29	0:07:34	6,0
0:07:35	0:07:40	5,5
0:07:41	0:07:46	5,0
0:07:47	0:07:52	4,5
0:07:53	0:07:58	4,0
0:07:59	0:08:04	3,5
0:08:05	0:08:10	3,0
0:08:11	0:08:16	2,5
0:08:17	0:08:22	2,0
0:08:23	0:08:28	1,5
0:08:29	i więcej	dyskwalifikacja

4. Próba szybkości w stępie.

Warunki dotyczące pojazdu, uprząży, obciążenia i podłoża, jak w próbie wytrzymałości. Dystans 500 m. Norma czasu 3 min 45 sek. Przejazd w czasie krótszym niż 3 min 45 sek nie jest nagradzany dodatkowymi punktami bonifikacyjnymi. Przekroczenie czasu 4 min 53 sek skutkuje dyskwalifikacją. Każde przejście przez klacz ze stępa do kłusa na 5 kroków jest karane dodaniem do uzyskanego czasu 5 sekund. Po 5 przejściach do kłusa na 5 kroków następuje dyskwalifikacja.

Norma czasu		
Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:03:45	10,0
0:03:46	0:03:49	9,5
0:03:50	0:03:53	9,0
0:03:54	0:03:57	8,5
0:03:58	0:04:01	8,0
0:04:02	0:04:05	7,5
0:04:06	0:04:09	7,0
0:04:10	0:04:13	6,5
0:04:14	0:04:17	6,0
0:04:18	0:04:21	5,5
0:04:22	0:04:25	5,0
0:04:26	0:04:29	4,5
0:04:30	0:04:33	4,0
0:04:34	0:04:37	3,5
0:04:38	0:04:41	3,0
0:04:42	0:04:45	2,5
0:04:46	0:04:49	2,0
0:04:50	0:04:53	1,5

Norma czasu dla złych warunków pogodowych		
Czas od	Czas do	Pkt.
i mniej	0:04:08	10,0
0:04:09	0:04:12	9,5
0:04:13	0:04:16	9,0
0:04:17	0:04:20	8,5
0:04:21	0:04:24	8,0
0:04:25	0:04:28	7,5
0:04:29	0:04:32	7,0
0:04:33	0:04:36	6,5
0:04:37	0:04:40	6,0
0:04:41	0:04:44	5,5
0:04:45	0:04:48	5,0
0:04:49	0:04:52	4,5
0:04:53	0:04:56	4,0
0:04:57	0:05:00	3,5
0:05:01	0:05:04	3,0
0:05:05	0:05:08	2,5
0:05:09	0:05:12	2,0
0:05:13	0:05:16	1,5

0:04:54	i więcej	dyskwalifikacja	0:05:17	i więcej	dyskwalifikacja
---------	----------	-----------------	---------	----------	-----------------

UWAGA!

- W przypadku złych warunków podczas przeprowadzania próby dzielności (pogoda, podłoże) Komisja Oceny ma prawo złagodzić normy czasowe poszczególnych elementów próby (maksymalnie o 10%).
- W przypadku objawów złego samopoczucia klaczy podczas próby (np. kolka moczowa, kulawizna) Komisja Oceny ma prawo wycofać klacz z próby.
- W przypadku, gdy wyniki osiągnięte przez jedną z klaczy w poszczególnych elementach próby znacznie odbiegają od rezultatów pozostałych klaczy w stawce, Komisja Oceny ma prawo wycofać klacz z próby.
- Dyskwalifikacja w jednym z elementów próby (1 punkt bonifikacyjny za którykolwiek z elementów próby) oznacza automatyczną dyskwalifikację w wynikach końcowych próby dzielności – klacz nie kończy próby.

Na wynik próby składają się oceny wystawione przez Kierownika Zakładu Treningowego na podstawie obserwacji w trakcie treningu, ocen komisji wystawionych podczas dwu dni próby i ocen obcego powożącego dokonujących oceny na 8-14 dni przed próbą. Oceny obcego powożącego wystawiane są na podstawie przejazdu na czworoboku i oceny tych samych elementów, które następnie ocenia Komisja. Oceny obcego powożącego są przeliczane tak samo jak oceny Komisji. Oceny te są przekazywane do biura PZHK i nie są ujawniane do czasu zakończenia próby.

Kierownik Zakładu Treningowego zobowiązany jest do przedstawienia wyników oceny w przeddzień próby. Oceniając charakter i temperament Kierownik Zakładu Treningowego bierze pod uwagę to, że:

- Charakter jest to zespół cech psychicznych, właściwych danemu koniowi, które przejawiają się w jego świadomym działaniu. Wyrazem charakteru konia jest również jego stosunek do innych koni oraz ludzi. W populacji można wyróżnić między innymi: konie łagodne lub gwałtowne, łatwe lub trudne w obsłudze, odważne lub tchórzliwe, przyjazne lub złośliwe. Poważnymi wadami charakteru z punktu widzenia użyteczności są trudności w obsłudze, agresja w stosunku do ludzi i innych koni, brak ambicji i woli walki u koni sportowych.
- Temperament jest to usposobienie konia wyrażające się w jego reakcjach psychoneurologicznych na wydarzenia świata zewnętrznego. Reakcje te mogą mieć różne natężenie, szybkość i różny czas trwania. Dlatego też można rozróżnić kilka typów temperamentu, biorąc pod uwagę łatwość reakcji pobudzania i hamowania na czynniki zewnętrzne. Z punktu widzenia częstych kontaktów z człowiekiem najlepiej, aby koń charakteryzował się zrównoważonym temperamentem.

Podsumowanie próby dzielności klaczy sp oraz importowanych

Lp.	Cecha	Ocena kierownika ZT	Ocena obcego powożącego	Ocena komisji	Waga cechy	Maksymalna liczba punktów w ocenie końcowej
1.	Charakter i zachowanie	10			1	10
2.	Przydatność do użytkowania zaprzęgowego	10			0,5	5
4.	Stęp w zaprzęgu	10			0,5	5
5.	Kłus w zaprzęgu	10			0,5	5
6.	Ocena obcego powożącego		10		1,5	15
7.	Ujeżdżenie			10	1,5	15
8.	Próba szybkości w kłusie			10	1,5	15
9.	Próba wytrzymałości			10	1,5	15
10.	Próba szybkości w stępie			10	1,5	15

	Ogółem	40	10	40		100
--	---------------	-----------	-----------	-----------	--	------------

Wszystkie cechy są oceniane w skali 10-punktowej. Wynik końcowy stanowi suma punktów bonifikacyjnych uzyskanych w poszczególnych elementach próby, przemnożonych przez wagi tych cech. Przedziały punktowe dla poszczególnych ocen ustala się według zasady:

Ocena	Punkty
Wybitna	$x+2SD$ i więcej
Bardzo dobra	$x+SD$ do $x+2SD-0,01$
Dobra	x do $x+SD-0,01$
Dostateczna	$x-SD$ do $x-0,01$
Niedostateczna	$x-SD-0,01$ i mniej

gdzie x stanowi średnią arytmetyczną ocenianej stawki, a **SD** – odchylenie standardowe ocen klaczy.

Klacz zdaje próbę, jeżeli uzyskała ocenę co najmniej dostateczną.

4. PROGRAM PRÓBY DZIELNOŚCI KLACZY PO POŁOWYM TRENINGU ZAPRZĘGOWYM (KLACZE 3-LETNIE I STARSZE)

Minimalna liczba klaczy przystępujących do polowej próby zaprzęgowej wynosi 3 sztuki.

W obecności komisji właściciel z pomocnikiem zaprzęgają klacz do dwudyszlowego (hołoblowego) lekkiego, ogumionego wozu.

W zaprzęgu klacz rusza stępem i na odcinku 200 m jest oceniana przez komisję. Po zawróceniu stępem w oznaczonym miejscu, klacz pokonuje kłusem odcinek 200 m, również oceniany przez komisję. W oznaczonym miejscu przed komisją klacz przechodzi do stępa zatrzymuje się. Po zatrzymaniu należy ruszyć stępem.

KOMISJA DOKONUJE OCENY KLACZY WG TABELI:

L.p.	Cecha	Ocena	Mnożnik
1.	Charakter i zachowanie się	0 – 10 pkt.	x 1
2.	Styl ruszenia, zatrzymanie, nieruchomość	0 – 10 pkt.	x 2
3.	Stęp	0 – 10 pkt.	x 3
4.	Kłus	0 – 10 pkt.	x 3

Razem: 90 pkt.

OCENY:

85 - 90 punktów	– ocena wybitna
75 - 84,9 punktów	– ocena bardzo dobra
68 - 74,9 punktów	– ocena dobra
60 - 67,9 punktów	– ocena dostateczna
poniżej 60 punktów	– ocena niedostateczna

Klacz zdaje próbę, o ile uzyska co najmniej 60 pkt.

Klacz, która nie zdała próby dzielności ma prawo do jej powtórzenia bez ograniczeń czasowych.

INFORMACJE DODATKOWE DOTYCZĄCE PRÓB DZIELNOŚCI KLACZY

Próbowi polowemu i stacjonarnemu można poddawać klacze do 6 miesiąca ciąży.

Klacz może również brać udział w próbach alternatywnych.

III. ALTERNATYWNE SYSTEMY KONTROLI I OCENY WARTOŚCI UŻYTKOWEJ POLSKICH KONI SZLACHETNYCH PÓŁKRWI

Ze względu na potrzebę większej konsolidacji rasy polskich koni szlachetnych półkrwi, należy dążyć do jak najszybszego wdrożenia proponowanych systemów kontroli oceny wartości użytkowej. Niemniej jednak należy nadal być otwartym na osobniki wyróżniające się znaczącą dzielnością użytkową, wykazywaną w różnych sprawdzianach wyczynowych (Mistrzostwa Polski Młodych Koni), dyscyplinach wyczynowego sportu jeździeckiego (ujeżdżenie, skoki przez przeszkody, Wszechstronny Konkurs Konia Wierzchowego), wyścigach (płaskich i przeszkodowych) oraz dzielnością użytkową wykazywaną w zagranicznych systemach kontroli i oceny wartości użytkowej.

Nie należy w tym przypadku uciekać się do ustalania sztywnych granic w odniesieniu do osiągnięć wyczynowych, albowiem precyzyjne określenie poziomu wymagań jest trudne i mało prawdopodobne oraz nieporównywalne na przestrzeni dłuższego okresu czasu - wymaganego dla doskonalenia określonej populacji koni. Należy przyjąć zasadę, że tego typu osobniki muszą wyraźnie górować wartością użytkową nad innymi przeciętnymi końmi uczestniczącymi w określonym rodzaju wyczynu.

Ogierzy, które nie były poddane stacjonarnemu lub polowemu treningowi zakończonemu próbą dzielności lub jej nie zdały, mogą otrzymać wpis do księgi stadnej po uzyskaniu określonego wyniku w jednej z alternatywnych prób dzielności (np. Mistrzostwa Polski Młodych Koni, sport, wyścigi) pod warunkiem spełnienia pozostałych wymagań dotyczących wpisu do ksiąg:

- Ocena bonitacyjna min. 78 pkt wykonana przez Komisję Kwalifikacyjną i/lub oceniającą ogierzy w zakładach treningowych;
- Badanie stwierdzające brak porażenia krtani, wykonane przez lekarza weterynarii wskazanego przez PZHK;
- Badanie markerów genetycznych DNA potwierdzające pochodzenie ogiera po obojgu rodzicach.

Po spełnieniu wymagań sportowych ogierzy mają prawo być poddane ocenie bonitacyjnej w dniu zakończenia Mistrzostw Polski Młodych Koni, na których uzyskały wymagane minimum lub w innym miejscu i terminie, wyznaczonym przez prowadzącego księgę. W skład Komisji Oceniającej ogierzy musi wchodzić co najmniej dwóch członków Komisji Oceniającej ogierzy w ZT.

1. WYNIKI W MISTRZOSTWACH POLSKI MŁODYCH KONI

UJEŹDŻENIE

OGIERY

- muszą ukończyć konkurs finałowy MPMK, bez oceny na płycie, z wynikiem:
 - konie 4 letnie polskiej hodowli lub zagranicznej: min. 14,5 pkt. bonifikacyjnych
 - konie 5 letnie polskiej hodowli lub zagranicznej: min. 21,5 pkt. bonifikacyjnych
 - konie 6 letnie polskiej hodowli lub zagranicznej: min. 22,0 pkt. bonifikacyjnych

KLACZE

- uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

SKOKI

OGIERY

- muszą ukończyć konkurs finałowy MPMK, bez oceny na płycie z wynikiem:
 - konie 4 letnie polskiej hodowli: min. 16,0 pkt. bonifikacyjnych
 - konie 4 letnie hodowli zagranicznej: min. 16,4 pkt. bonifikacyjnych
 - konie 5 letnie polskiej hodowli: min. 24,0 pkt. bonifikacyjnych
 - konie 5 letnie hodowli zagranicznej: min. 24,6 pkt. bonifikacyjnych
 - konie 6 letnie polskiej hodowli: do 1 błędu (zrzutka lub nieposłuszeństwo lub przekroczenie normy czasu do 0,5 pkt.(5 sek.), upadek jeźdźcy wyklucza)
 - konie 6 letnie hodowli zagranicznej: do 1 błędu (zrzutka lub nieposłuszeństwo lub przekroczenie normy czasu do 0,5 pkt.(5 sek.), upadek jeźdźcy wyklucza)
 - konie 7 letnie polskiej hodowli: do 4 pkt. karnych
 - konie 7 letnie hodowli zagranicznej: do 4 pkt. karnych

KLACZE

- uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

WKKW

OGIERY

W przypadku, gdy w konkursach dla danej kategorii wiekowej (4, 5 lub 6 lat) uczestniczyło **do 10 koni polskiej hodowli**, do wpisu do księgi pretendują konie zajmujące w wynikach końcowych miejsca 1-2, które uczestniczyły we wszystkich trzech próbach i zostały sklasyfikowane w wynikach końcowych. W przypadku koni 4-letnich uwzględnia się wyniki po odjęciu punktów za ocenę na płycie.

Ogier hodowli zagranicznej, który ma być uznany na podstawie wyników MPMK w WKKW nie może być gorszy niż koń polskiej hodowli zajmujący 1. miejsce. W przypadku koni 4-letnich uwzględnia się wyniki po odjęciu punktów za ocenę na płycie.

W przypadku, gdy w konkursach dla danej kategorii wiekowej (4, 5 lub 6 lat) uczestniczyło **powyżej 10 koni polskiej hodowli**, do wpisu do księgi pretendują konie z miejsc 1-4, które uczestniczyły we wszystkich trzech próbach i zostały sklasyfikowane w wynikach końcowych. W przypadku koni 4-letnich uwzględnia się wyniki po odjęciu punktów za ocenę na płycie.

Ogier hodowli zagranicznej, który ma być uznany na podstawie wyników w MPMK w WKKW nie może być gorszy niż koń polskiej hodowli zajmujący 2. miejsce. W przypadku koni 4-letnich uwzględnia się wyniki po odjęciu punktów za ocenę na płycie.

KLACZE

- uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

POWOŻENIE ZAPRZĘGAMI JEDNOKONNYMI

OGIERY

W przypadku, gdy w konkursach dla danej kategorii wiekowej (4, 5 lub 6 lat) uczestniczyło we wszystkich trzech próbach i zostało sklasyfikowanych w wynikach końcowych **do 5 koni polskiej hodowli**, o wpis do księgi może się ubiegać się tylko zwycięzca (1m.), pod warunkiem, że uzyskał wynik końcowy co najmniej 22,5 punktu.

Ogier hodowli zagranicznej, który ma być uznany na podstawie MPMK w powożeniu nie może być gorszy od zwycięzcy polskiej hodowli, a jego wynik końcowy musi wynosić minimum 23 punkty.

W przypadku, gdy w konkursach dla danej kategorii wiekowej (4, 5 lub 6 lat) uczestniczyło we wszystkich trzech próbach i zostało sklasyfikowanych w wynikach końcowych od **6 do 10 koni polskiej hodowli**, o wpis do księgi mogą się ubiegać ogiery zajmujące 1. i 2. miejsce, pod warunkiem, że uzyskały wynik końcowy co najmniej 22,5 punktu.

Ogier hodowli zagranicznej, który ma być uznany na podstawie MPMK w powożeniu, nie może być gorszy od konia polskiej hodowli, który zajął 2. miejsce, a jego wynik końcowy musi wynosić minimum 23 punkty.

W przypadku, gdy w konkursach dla danej kategorii wiekowej (4, 5 lub 6 lat) uczestniczyło we wszystkich trzech próbach i zostało sklasyfikowanych w wynikach końcowych **powyżej 10 koni polskiej hodowli**, o wpis do księgi mogą ubiegać się ogiery, które otrzymały wynik co najmniej 22,5 pkt (bez względu na zajęte miejsce).

Ogier hodowli zagranicznej, który ma być uznany na podstawie MPMK w powożeniu musi otrzymać wynik minimum 23 pkt.

KLACZE

- uzyskanie kwalifikacji do Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK)

SPORTOWE RAJDY KONNE

Ogierzy 6-letnie startujące w dyscyplinie sportowych rajdów konnych mogą zostać użyte w rasie polskiego konia szlachetnego półkrwi, jeżeli:

- ogier 6-letni ukończył konkurs Mistrzostwa Polski Młodych Koni 6-letnich w tempie powyżej 15 km/h, na 1 i 2 bramkę weterynaryjną wchodził poniżej 5 minut oraz na wszystkich bramkach weterynaryjnych otrzymał ruch A oraz w tym samym sezonie ukończył minimum raz konkurs klasy N.

Powyższe normy dotyczą również ogierów sprowadzonych z zagranicy, startujących w zawodach dodatkowych rozgrywanych podczas Mistrzostw Polski Młodych Koni (MPMK), których właściciele chcą wnioskować o ich wpis do księgi.

2) WYNIKI W SPORCIE JEŹDZIECKIM

UJEŹDŻENIE

OGIERY

- 7-letnie: zawody krajowe klasy CC lub CDI klasy Sankt Georg lub Inter I – trzykrotnie powyżej 63% (Kür wykluczony) – w jednym sezonie
- 8-letnie i starsze: CDI lub zawody krajowe klasy Inter II lub Grand Prix – trzykrotnie powyżej 63% (Kür wykluczony); lub Mistrzostwa Polski Seniorów – suma z trzech dni powyżej 189% – w jednym sezonie

KLACZE

- 2-krotne otrzymanie 50% maksymalnej liczby punktów w klasie N lub klasach wyższych

SKOKI

Do klasyfikacji sportowej zaliczane są wyniki następujących konkursów: dokładności, zwykły, dwunawrotowy (każdy nawrót liczony jest oddzielnie), dwufazowy (zaliczany jest wynik I fazy).

OGIERY

- 7-letnie i starsze: na zawodach rangi krajowej i wyższej, ukończenie 3 konkursów min. 140 cm wyżej bez punktów karnych – w jednym sezonie

KLACZE

- 3-krotne ukończenie konkursów klasy L bez punktów karnych (nie liczy się punktów za przekroczenie normy czasu)

WKKW**OGIERY**

- 7-letnie i starsze: klasa CCN**, CNC**, CCI** lub CIC** i wyższa – trzykrotne ukończenie zawodów bez punktów karnych na przeszkodach w krosie – w ciągu dwóch sezonów

KLACZE

- ukończenie zawodów klasy L

SPORTOWE RAJDY KONNE**OGIERY**

- ogierzy 7-letnie i starsze – maksimum w ciągu dwóch sezonów startowych ukończenie co najmniej 3 razy konkursu klasy 2* (dystans min. 120 km).

KLACZE

- ukończenie zawodów na dystansie minimum 60 km

ZAPRZĘGI**OGIERY**

- ogierzy 7-letnie i starsze – maksimum w ciągu 2 sezonów startowych ukończenie co najmniej 5 razy zawodów rangi krajowej lub wyższej w pojedynkach lub w parach, w klasie C z wynikiem: w próbie a (ujeżdżenie) minimum 55% punktów możliwych do uzyskania w klasyfikacji końcowej wynik do 25% punktów więcej od zwycięzcy w przypadku zaprzęgów parokonnych ogier każdorazowo musi startować w próbie a (ujeżdżenie), B (maraton) i C (zręczność powożenia).

KLACZE

- ukończenie zawodów klasy N

W zależności od obowiązujących przepisów Polskiego Związku Jeździeckiego i Polskiego Związku Hodowców Koni, komisja może dokonać zmian w kryteriach wymienionych w punktach 1) i 2).

3) WYNIKI W WYŚCIGACH KONNYCH**OGIERY**

- w jednym sezonie wyścigowym ogier musi zająć 3x 1m. (dotyczy gonitw płaskich, płotowych lub przeszkodowych).

KLACZE

- 3-krotne zajęcie pątnego miejsca w karierze wyścigowej.

INFORMACJE DODATKOWE

1. **Ogiery pełnej krwi angielskiej** mogą być użyte do doskonalenia polskich koni szlachetnych półkrwi, jeżeli:
 - zdały któryś z wariantów prób przewidzianych dla ogierów rasy polski koń szlachetny półkrwi
lub
 - mają minimum 3-letnią karierę wyścigową, w trakcie której co najmniej raz uzyskali na koniec sezonu handicap generalny ≥ 70 kg
lub
 - mają minimum 2-letnią karierę wyścigową, w trakcie której co najmniej raz uzyskali na koniec sezonu handicap generalny ≥ 75 kg
lub
 - wygrały co najmniej 2 gonitwy płotowe lub przeszkodowe, w co najmniej dwuletniej karierze wyścigowej, oraz uzyskały minimum 78 pkt w ocenie pokroju stosowanej w hodowli polskich koni szlachetnych półkrwi, dokonanej przez komisję kwalifikującą i oceniającą ogiery w zakładach treningowych, bądź z jej upoważnienia, przez kierownika właściwego OZHK/WZHK.
2. **Ogiery rasy czystej krwi arabskiej** mogą być użyte do doskonalenia polskich koni szlachetnych półkrwi, jeżeli:
 - zdały któryś z wariantów prób przewidzianych dla ogierów tej rasy lub
 - biegały co najmniej 2 sezony wyścigowe, a w każdym ukończyły i nie zostały zdyskwalifikowane w co najmniej 5 gonitwach oraz przynajmniej raz otrzymały wagę w posezonowym handicapie generalnym większą lub równą 70 kg.
oraz uzyskały minimum 78 pkt. w ocenie pokroju.
3. **Ogiery rasy czystej krwi arabskiej i pełnej krwi angielskiej** nie mogą mieć wad uniemożliwiających wpis do księgi, a wymienionych w rozdziale V §2, ust. 6.

Załącznik 3. ZASADY KATEGORYZACJI OGIERÓW

1. KATEGORIA C

Ogierzy, które odpowiadają warunkom eksterierowym i rodowodowym oraz ukończyły z wynikiem pozytywnym próby dzielności lub uzyskały określone wyniki w alternatywnych próbach dzielności otrzymują kategorię C.

2. KATEGORIA B

1. Ogierzy z kat. C, mogą uzyskać kat. B, na podstawie decyzji komisji księgi stadnej, jeżeli uzyskały:
 - a) min. 70 punktów hodowlanych za ocenę potomstwa lub
 - b) min. 20 punktów hodowlanych za ocenę potomstwa oraz potwierdziły swoją wartość użytkową w Mistrzostwach Polski Młodych Koni lub sporcie jeździeckim, według następujących kryteriów:

1) MISTRZOSTWA POLSKI MŁODYCH KONI (MPMK)

Aby ogier rasy polski koń szlachetny półkrwi lub ogier hodowli zagranicznej mógł uzyskać kategorię B na podstawie wyników MPMK, musi spełnić takie same wymagania, jak w przypadku wpisu do księgi stadnej.

2) SPORT JEŹDZIECKI

UJEŹDŻENIE

Ogierzy w wieku 5 lat– winny uzyskać w 4 konkursach klasy N, na zawodach krajowych wynik min. 65%.

Ogierzy w wieku 6 lat– winny uzyskać w 4 konkursach klasy C, na zawodach rangi krajowej lub wyższej wynik min. 63% (minimum na dwóch różnych zawodach).

Ogierzy w wieku 7 lat i starsze– winny uzyskać w 6 konkursach klasy CC, na zawodach rangi krajowej lub wyższej, wynik powyżej 63 % (minimum na dwóch różnych zawodach). Liczone są również konkursy Kur.

SKOKI PRZEZ PRZESZKODY

Uwzględnia się wyniki uzyskane na zawodach rangi krajowej lub wyższej, w następujących konkursach: w tzw. Rundzie Młodych Koni (RMK), zwykłym, dokładności, dwunawrotowym lub dwufazowym. W konkursach dwunawrotowych każdy nawrót liczony jest osobno, w konkursach dwufazowych uwzględnia się tylko wynik i fazy.

Ogierzy w wieku 5 lat - winny uzyskać 4 przejazdy w Rundzie Młodych Koni z wynikiem minimum 7,5 pkt. bonifikacyjnych.

Ogierzy w wieku 6-7 lat– winny uzyskać 6 „czystych” przejazdów w konkursach klasy C lub wyższych (liczony jest również finał RMK, jeżeli pierwsza faza rozgrywana jest na wysokości 130 cm).

Ogierzy w wieku 8 lat i starsze – winny 6 razy plasować się od 1 do 3 miejsca w konkursach od 140 cm na zawodach krajowych lub od 1 do 6 miejsca na zawodach międzynarodowych rangi CSI, CSIO i wyższych.

WKKW

Ogierzy w wieku 5 lat– winny dwa razy w klasie CNC* lub CIC* uzyskać wynik w krosie nie większy niż 20 pkt. karnych lub 1 raz wynik 0 pkt. karnych.

Ogierzy w wieku 6 lat– winny w klasach:

CNC* 2 razy zając miejsca od 1 do 3

lub

CCI*, CIC*, CNC** 1 raz zając miejsce od 1 do 3

lub

CIC**, CCI** 1 raz uzyskać w krosie wynik nie większy niż 20 pkt. karnych.

Ogierzy w wieku 7 lat i starsze – winny w klasach:

CNC**, CIC** 4 razy zając miejsca od 1 do 3

lub

CCI** i wyżej zając miejsca od 1 do 5.

POWOŻENIE ZAPRZĘGAMI JEDNO- I PAROKONNYMI

W zaprzęgach parokonnych liczone są tylko wyniki z zawodów, w których ogier startował w trzech próbach.

Ogierzy w wieku 5 lat– winny zając 3 razy miejsca 1 – 3 w konkursach kl. N na zawodach krajowych.

Ogierzy w wieku 6 lat– winny zając 2 razy miejsca 1 – 3 w konkursach klasy C na zawodach rangi krajowej lub wyższej.

Ogierzy w wieku 7 lat i starsze – winny zając 6 razy miejsca 1 – 3 w konkursach kl. C na zawodach krajowych lub 3 razy miejsca 1 – 3 na CAI lub 2 razy miejsca 1 – 3 na CAIO lub 1 raz miejsca 1– 6 na MŚ.

2. Ogierzy, które uzyskały prawo wpisu do ksiąg stadnych na podstawie alternatywnych prób dzielności, otrzymują przy wpisie do księgi kategorię B, jeżeli spełnią warunki wymienione w ust. 1 [Mistrzostwa Polski Młodych Koni (MPMK), sport jeździecki].

3. KATEGORIA A

Ogierzy mogą otrzymać kat. A jeżeli uzyskały:

1. minimum 200 pkt. hodowlanych za potomstwo wpisane do ksiąg lub
2. 100 pkt. hodowlanych za potomstwo wpisane do ksiąg oraz osiągnęły następujące wyniki w sporcie jeździeckim (w całej karierze):

SKOKI PRZESZKODY

- 10 razy miejsca 1 – 3 w konkursach 140 cm i wyższych na zawodach krajowych lub miejsca 1–6 na zawodach międzynarodowych rangi CSI, CSIO i wyższych;

UJEŹDŻENIE

- 10 razy wynik min. 66% w klasie CC na zawodach krajowych lub CDI, CDIO i wyższych lub w klasie CS – 8 razy wynik min. 66%; liczone są również konkursy Kur;

WKKW

- ogierzy winny w klasie:

CNC** 4 razy zając miejsca od 1 do 3

lub
 CIC** 3 razy zając miejsca od 1 do 3
 lub
 CCI** lub wyższej 2 razy zając miejsca od 1 do 3;

POWOŻENIE

6 razy miejsca 1 – 3 w kl. C na zawodach krajowych lub 5 razy miejsca 1 – 3 na CAI lub 3 razy miejsca 1 – 3 na CAIO lub 2 razy miejsca 1 – 10 na MŚ.

4. KATEGORIA E

Komisja Księgi Stadnej może nadać kategorię E – „Elita” pod warunkiem, że ogier uzyskał wcześniej kategorię A oraz co najmniej 6 sztuk jego potomstwa (ogierzy, klacze, wałachy) osiągnęło określone poniżej wyniki w następujących dyscyplinach sportu jeździeckiego:

UJEŹDŻENIE

- zajęcie miejsc 1-3 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK) lub
- spełnienie warunków określonych w rozdz. 2), pkt. 2 lub

SKOKI PRZESZKODY

- zajęcie miejsc 1-5 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK) lub
- spełnienie warunków określonych w rozdz. 2), pkt. 2 lub

WKKW

- zajęcie miejsc 1-4 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK) lub
- spełnienie warunków określonych w rozdz. 2), pkt. 2 lub

POWOŻENIE

- zajęcie miejsc 1-2 w Mistrzostwach Polski Młodych Koni (MPMK) lub
- spełnienie warunków określonych w rozdz. 2), pkt. 2.

INFORMACJE DODATKOWE

1. Tabela punktów hodowlanych za oceną potomstwa:	
za opisanego źrebaka (sysaka)	ocenionego na:
11 pkt.	0,25 pkt.
12 pkt.	0,50 pkt.
13 pkt.	0,75 pkt.
14 pkt.	1,00 pkt.
15 pkt.	1,25 pkt.
16 pkt.	1,50 pkt.
17 pkt.	1,75 pkt.
18 – 20 pkt.	2,00 pkt.
za klacz wpisana do księgi stadnej	8,00 pkt.
za ogiera wpisanego do księgi stadnej	30,00 pkt.

- 1.** O nadanie ogierowi kategorii E i A jego właściciel występuje do komisji księgi stadnej, załączając do wniosku dokumenty potwierdzające starty ogiera w zawodach rangi krajowej i wyższej (dyscyplina, rok, miejsce i rodzaj zawodów – nie dotyczy MPMK).
- 2.** Wyniki sportowe, na podstawie których można zmienić kategorie ogierów, muszą być oficjalnymi wynikami sportowymi, potwierdzonymi przez Polski Związek Jeździecki.
- 3.** W przypadku wybitnych osiągnięć w sporcie jeździeckim komisja księgi stadnej ma prawo odstąpić od zasad nadawania kategorii ogierom.
- 4.** Zasadom kategoryzacji podlegają wszystkie ogiery dopuszczone do rozrodu w rasie polski koń szlachetny półkrwi.
- 5.** Ogiery raz czystych dopuszczone do rozrodu w rasie polski koń szlachetny półkrwi podlegają takim samym zasadom kategoryzacji jak ogiery sp.

Załącznik 4. ZASADY OCENY LINIOWEJ

Oceny liniowej koni hodowlanych dokonuje się równolegle z oceną bonitacyjną (podczas wpisu ogierów i klaczy do ksiąg, przeglądów itp.) za pomocą specjalnego arkusza (karty oceny) podzielonego na tzw. część dolną i górną. Część dolna obejmuje charakterystykę 19 elementów pokroju, 9 elementów ruchu i 8 elementów skokowych (łącznie 36 cech). Podczas oceny koni ujeżdżeniowych ocenie podlega 28 elementów (pokrój i ruch), przy ocenie koni zaprzęgowych 25 elementów (pokrój i ruch), zaś przy ocenie koni skokowych 36 elementów (pokrój, ruch i skoki). W celu określenia danej cechy komisja zaznacza punkt (kółko) na skali od „a” do „i”, określając w ten sposób czy dana cecha jest na poziomie przeciętnym, czy odchyła się w kierunku jednego z ekstremów. W części górnej arkusza wpisuje się oceny punktowe za typ, pokrój, ruch (wszystkie konie) i skoki (konie skokowe), przyznawane dokładnością do 0,5 pkt w skali od 1 do 10 (łącznie max. 40 pkt). U wszystkich koni ocenie podlega ruch w stępie, kłusie i galopie, a u koni skokowych dodatkowo ocenia się refleks, technikę i możliwości skokowe.

ELEMENTY PODLEGAJĄCE OCENIE

I. POKRÓJ (WSZYSTKIE TYPY KONI):

1. Sylwetka (prostokąt - kwadrat)

Koń jest wpisany w kwadrat, gdy długość kłody (od stawu barkowego do guza kulszowego) jest równa wysokości w kłębie. Koń jest wpisany w prostokąt, gdy długość jest większa niż wysokość. Konie potrzebują prostokątnej sylwetki, by były atletyczne i elastyczne.

2. Nachylenie kłody (w górę - w dół)

W górę - tzw. „uphill”; w dół - tzw. „downhill”. To nachylenie kłody względem linii poziomej. Koń jest trudniejszy do zebrania, gdy ma kłodę nachyloną ku dołowi.

3. Połączenie głowy i szyi (lekkie - ciężkie)

Ta cecha jest właściwie podzielona na dwa elementy: długość potylicy i jej odległość od podgardla. Lekkie: długa potyllica i krótki odcinek pomiędzy grzbietową a brzuszną stroną szyi. Ciężkie: krótka potyllica i dłuższy odcinek pomiędzy grzbietową a brzuszną stroną szyi. Lżejsze połączenie głowy i szyi jest pożądane ze względu na przyjęcie wędzidła.

4. Długość szyi (długa - krótka)

Długość odcinka od połowy odcinka wyznaczającego połączenie głowy i szyi do środka przedniej linii łopatki (w porównaniu do pozostałych wymiarów ciała danego konia).

5. Pozycja szyi (pionowa - pozioma)

Kąt jaki tworzy szyja względem poziomu, gdy koń stoi w pozycji naturalnej. Konie ujeżdżeniowe potrzebują bardziej pionowej szyi dla łatwiejszego samoniesienia i równowagi. Konie skokowe potrzebują bardziej poziomego ułożenia szyi w celu zebrania się tuż przed i w trakcie odbicia.

6. Umięśnienie szyi (silne - słabe)

Miara umięśnienia szyi, z naciskiem na stronę grzbietową. Silne: grzebień szyjny i szyja grube. Zaokrąglona grzbietowa linia szyi ze względu na umięśnienie. Słabe: cienka szyja, często słabo połączona kłębem z linią grzbietową (wgnębienie przed kłębem).

7. Wysokość kłębu (wysoki - niski)

Wysokość kłębu mierzona odcinkiem pomiędzy linią poziomą na wysokości najwyższego punktu kłębu a linią poziomą na wysokości najniższego punktu kłębu. Wysokość i długość kłębu są ważne dla odpowiedniego ułożenia siodła.

7A. Długość kłębu (długi – krótki)

Długość kłębu mierzona linią poziomą pomiędzy najwyższym a najniższym punktem kłębu.

8. Skątowanie łopatki (skośna – stroma)

Kąt między łopatką a linią poziomą. pozwala na odpowiednią pracę grzbietu w ruchu.

9. Linia grzbietu (karpowaty – łękowaty)

Linia od kłębu do lędźwi. Łagodna, dobrze umięśniona linia górna pozwala na odpowiednią pracę grzbietu w ruchu.

10. Linia lędźwi (wypukłe – słabo związane)

Część linii górnej od grzbietu do zadu. Silne umięśnienie jest potrzebne do rozciągnięcia grzbietu i zadu podczas drugiej fazy skoku.

11. Kształt zadu (spadzisty – horyzontalny)

Kąt tworzony względem poziomu przez linię od guza biodrowego do guza kulszowego. Duża spadzistość ogranicza elastyczność miednicy, potrzebną do zebrania, szczególnie w piaffe i pasażu.

12. Długość zadu (długi – krótki)

Długość mierzona od guza biodrowego do guza kulszowego. Długość ta ważna jest dla zachowania proporcji budowy: przednia, środkowa i zadnia część ciała powinny stanowić równe odcinki. Odpowiednia długość zadu pozwala na rozwój mięśni generujących siłę. W połączeniu z prawidłowym skątowaniem daje silny, funkcjonalny napęd.

13. Nogi przednie (koczyniec – cofnięty napięstek)

Kąt tworzony przez linię idącą przez przedramię i nadpęcie widziane z boku. Linia powinna być prosta, by zapewnić wytrzymałość.

14. Nogi tylne (szablaste – proste)

Kąt tworzony przez linię podudzia i linię nadpęcia widziane z boku. Kąt stawu skokowego powinien wynosić około 150 stopni.

15. Pęcina (miękka – stroma)

Kąt tworzony przez linię pęciny kończyny przedniej względem linii poziomej. Zbyt krótka i/lub zbyt stroma pęcina jest bardziej podatna na kontuzje; długa i miękka pęcina może być łatwo nadwyrężona.

15A. Pęcina zadnia (miękka-stroma)

Kąt tworzony przez linię pęciny zadniej względem linii poziomej.

16. Kształt kopyt (szerokie – wąskie)

Różnica szerokości koronki i podeszwy oceniana z przodu nogi przedniej. Uwaga: przy nierównych kopytach wąskie kopyto uznaje się za nienormalne. Kopyta powinny być duże i symetryczne.

17. Piętki (wysokie – niskie)

Wysokość piątek przednich kopyt mierzona od podłoża do koronki. Piętki odpowiadają za poprawne skątowanie linii kopyto-pęcina. Najlepsze są szerokie i umiarkowanie wysokie piętki.

18. Tkanka nóg (sucha – limfatyczna)

Suchość tkanki (brak opuchlizn) nóg, oceniana na nogach tylnych. Suchość tkanki świadczy o zdrowiu i ogólnej jakości.

19. Masywność budowy nóg (ciężkie – lekkie)

Obwód nogi z uwzględnieniem stawów, w proporcji do wielkości ciała konia. Koń potrzebuje dobrze rozwiniętych kości, stawów i ścięgien, by być wytrzymałym. (Cecha nieoceniana u koni zaprzęgowych.)

II.A. RUCH (KONIE UJEŹDŻENIOWE, SKOKOWE):**20. Stęp: długość kroku (długi – krótki)**

Długość kroku.

21. Stęp: poprawność (szpotawy – francuski)

Oceniane z przodu, głównie w stępie. Jeżeli kopyta skierowane są do wewnątrz to postawa szpotawa. Jeżeli kopyta skierowane są na zewnątrz to postawa francuska.

22. Kłus: długość kroku (długi – krótki)

Długość kroku.

23. Kłus: elastyczność (elastyczny – sztywny)

Miara elastyczności, z jaką ruch przechodzi przez całe ciało jest absorbowany przez nogi.

24. Kłus: impuls (energiczny – słaby)

Siła z jaką koń odpycha się od podłoża zadnimi nogami.

25. Kłus: równowaga (w równowadze – brak równowagi)

Kombinacja nachylenia kłody i sposobu pracy zadnich nóg. Samoniesienie to jednoczesne podstawienie zadu i uniesienie kłębu, jego przeciwieństwo to tzw. ruch na przodzie.

26. Galop: długość kroku (długi – krótki)

Długość kroku.

26A. Galop: elastyczność (elastyczny – sztywny)

Miara elastyczności z jaką ruch przechodzi przez ciało a następnie jest przenoszony na kończyny.

27. Galop: impuls (energiczny – słaby)

Siła z jaką koń odpycha się od podłoża zadnimi nogami.

28. Galop: równowaga (w równowadze – brak równowagi)

Kombinacja nachylenia kłody i sposobu pracy zadnich nóg. Samoniesienie to jednoczesne podstawienie zadu i uniesienie kłębu, jego przeciwieństwo to tzw. ruch na przodzie.

II.B. RUCH (KONIE ZAPRZĘGOWE):**20. Stęp: długość kroku (długi – krótki)**

Długość kroku.

21. Stęp: poprawność (szpotawy – francuski)

Oceniane z przodu, głównie w stępie. Jeżeli kopyta skierowane są do wewnątrz to postawa szpotawa. Jeżeli kopyta skierowane są na zewnątrz to postawa francuska.

22. Kłus: samoniesienie (mocne – słabe)

Kombinacja nachylenia kłody i sposobu pracy zadnich nóg.

23. Kłus: zawieszenie (długie – krótkie)

Czas trwania energicznego odbicia od podłoża.

24. Kłus: akcja nóg przednich (wysoka – niska)

Podniesienie przedramienia do poziomu.

25. Kłus: użycie zadnich nóg

Odepchnięcie zadnimi nogami.

III. CECHY SKOKOWE (KONIE SKOKOWE):

29. Odbicie: kierunek (w górę – w przód)

Umiejętność pchnięcia kłębu w górę.

30. Odbicie: szybkość (szybkie – powolne)

Czas upływający podczas ostatniego foule przed skokiem – czas od dotknięcia wszystkich nóg do podłoża do chwili oderwania się konia od podłoża.

31. Technika: przednie nogi (złożone – wyprostowane)

Miara ustawienia łopatki w kombinacji z barkiem, przedramieniem, i nadpęciem.

32. Technika: grzbiet (zaokrąglony – odwrócony)

Stopień w jakim szyja i grzbiet podążają w skoku po łuku; tzw. baskil.

33. Technika: zad (otwarty – zamknięty)

Stopień w jakim zad otwiera się pod-czas drugiej fazy skoku.

34. Możliwości (duże – małe)

Umiejętność pchnięcia skoku w górę przy jednoczesnym osiągnięciu kierunku naprzód.

35. Elastyczność (elastyczny – sztywny)

Miara przebiegu całego skoku (łącznie z lądowaniem); koń musi być elastyczny w kłódzie.

36. Ostrożność (ostrożny – nieostrożny)

Naturalna umiejętność konia do niepopelniania błędów w skoku; koń nie chce zrzucić drąga.